

ФОНД АКТИВНИ ГРАЖДАНИ БЪЛГАРИЯ ПО ФМ НА ЕИП 2014-2021 г.

Фондация „Български адвокати за правата на човека“, в партньорство с Българския хелзинкски комитет, изпълнява тригодишен проект „Международните правозащитни стандарти на фокус“ с финансова подкрепа, предоставена от Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство.

ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ

БЮЛЕТИН

СЪДЕБНА ПРАКТИКА ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

Брой 58, март 2021 г.

В настоящия петдесет и седми бюлетин „Съдебна практика по правата на човека“ ще намерите кратки резюмета на решения, постановени през март 2021 г. от Европейския съд по правата на човека („ЕСПЧ“) по дела срещу други държави, както и анотации на решенията на ЕСПЧ по дела срещу България и диспозитивите или анотации на решения на Съда на Европейския съюз по дела, касаещи права на човека, от същия месец.

Бюлетинът излиза в електронен вариант и се разпространява безплатно.

Съдържание

1.	ПРАВО НА ЖИВОТ.....	3
2.	ЗАБРАНА НА ИЗТЕЗАНИЯТА И НЕЧОВЕШКОТО ИЛИ УНИЗИТЕЛНО ОТНОШЕНИЕ.....	9
3.	ПРАВО НА СВОБОДА И СИГУРНОСТ.....	23
4.	ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВ СЪДЕБЕН ПРОЦЕС И ПРЕЗУМПЦИЯ ЗА НЕВИНОВНОСТ.....	29
5.	ПРАВО НА ЗАЧИТАНЕ НА ЛИЧНИЯ ЖИВОТ.....	35
6.	СВОБОДА НА СЪБРАНИЯТА И СДРУЖАВАНЕТО.....	37
7.	ПРАВО НА СОБСТВЕНОСТ.....	40
8.	ЗАБРАНА ЗА ДИСКРИМИНАЦИЯ.....	43
9.	ДРУГИ ПРАВА.....	44

Амбицията на фондация „Български адвокати за правата на човека“ е този бюлетин да достига до максимално широк кръг представители на юридическата професия и да ги подпомага в работата им по прилагане на европейските правозащитни стандарти в България.

1. ПРАВО НА ЖИВОТ

- ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Съдът констатира нарушение на процедурния аспект на чл. 2 по повод разследването на причините за смъртта на командос при операция на специализирания отряд за борба с тероризма. Освен отговорността на прекия убиец, властите са били длъжни да разследват дали длъжностни лица са допринесли за смъртта на служителя чрез небрежни действия или пропуски при планирането и провеждането на операцията. По-специално, двете вътрешни разследвания на МВР, макар и адекватни в повечето отношения, страдат от два сериозни недостатъка, поради което не отговарят на изискванията на чл. 2: второто разследване не е започнало по инициатива на властите, както се изисква от тази разпоредба, а по жалба на майката на починалия, и, което е по-важно, напълно липсва публичност и участие на жалбоподателите в двете разследвания.

Съдът постановява, че няма нарушение на материалния аспект на чл. 2. Приема, че макар органите да са допуснали грешки при планирането и провеждането на операцията, мерките, които са предприели, за да сведат до минимум риска за живота на командоса, могат да се разглеждат като разумни и следователно не може да се каже, че те не са изпълнили задължението си да

вземат подходящи мерки за неговата защита.

Решение по делото [Ribcheva and others v. Bulgaria \(nos. 37801/16 and 2 others\)](#)

- ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Националните власти не са предприели подходящи възпиращи и превантивни мерки срещу лице, извършило многократни нарушения на правилата за движение по пътищата, което впоследствие е причинило ПТП с фатални последици – нарушение на материално-правните позитивни задължения на държавата по чл. 2. Сметчането на тежестта на наказанието, наложено с присъдата без внимателно проучване и вземане предвид на предишното поведение на извършителя и неоправданото забавяне при изпълнение на присъдата са в нарушение на процедурните позитивни задължения на държавата по чл. 2

Решение на Голямото отделение по делото [Smiljanić v. Croatia \(no. 35983/14\)](#)

Фактите: Жалбоподателите са съответно родителите и сестрата на покойния С.С., загинал при пътно-транспортно произшествие. На 7 юли 2012 г. около 2 часа сутринта в Загреб Д.М., известен бизнесмен, преминал на червен светофар с управляваното от него моторно превозно

средство с което станал причина за възникване на ПТП с преминаващия на зелен светофар С.С. Последният починал на място. В момента на инцидента Д.М. бил под въздействието на алкохол и трябвало да бъде откаран в полицейско управление, за да изтрезнее. Проверка на място, извършена от полицията, установила, че Д.М. имал валидна шофьорска книжка, издадена от полицията в Загреб.

Преди инцидента Д.М. бил регистриран тридесет и пет пъти от полицията за различни нарушения на правилата за движение по пътищата, включително шофиране в нетрезво състояние, превишена скорост и неспазване на пътните знаци. Според свидетелството му за съдимост той не е бил осъждан за престъпление по транспорта. Приблизително по времето, когато е бил убит роднината на жалбоподателите, срещу Д.М. имало няколко висящи производства за леки правонарушения за шофиране в нетрезво състояние.

По образуваното наказателно производство за смъртта на С.С. Д.М. бил признат за виновен и осъден на лишаване от свобода за срок от две години, от които излежава около четиринадесет месеца.

Решението:

Твърдяното нарушение на чл.2 от Конвенцията

60-61. Жалбоподателите твърдят, че държавата не е реагирала по адекватен начин на продължителното незаконно поведение на Д. М. и извършените от него множество нарушения на правилата за безопасност на движението по пътищата, което е в нарушение на задълженията ѝ по чл. 2 за предотвратяване на риска за обществото, създаден от несъобразените със закона действия на Д.М.

62-63. Правителството възразява, че националните власти са действали добросъвестно, образували са съответните производства съгласно закона срещу твърдения извършител, като доколкото Д.М. не е бил наказван за извършване на административни нарушения и не е бил осъждан не е имало основания да му се отнеме свидетелството за правоуправление.

Материално-правен аспект на чл. 2

64-67. Член 2 е една от най-фундаменталните разпоредби в Конвенцията и също така обхваща една от основните ценности на демократичните общества, съставляващи Съвета на Европа. Тя изисква държавата не само да се въздържа от „умишлено“ отнемане на живот, но също така да предприема подходящи стъпки за защита на живота на хората, които се намират под нейна юрисдикция. По делото *Nicolae Virgiliu Tănase v. Romania* ([GC], № 41720/13) Съдът е разяснил обхвата и естеството на задълженията на държавата по чл. 2 в контекста на автомобилния трафик. Обяснява се по-специално значението на приемането на законодателна и административна рамка, предназначена да осигури ефективна преграда срещу нарушаване правото на живот (пак там, § 135). Член 2 изисква националните власти да осигурят ефективното функциониране на съответната регулаторна рамка за безопасност на движението по пътищата. Задълженията на местните власти следва да се разбират в широк смисъл и да включват преди всичко основното задължение за въвеждане на подходящ набор от превантивни мерки, насочени към гарантиране на обществената безопасност. В тази връзка задължението за въвеждане на регулация трябва да се разбира в по-широк смисъл, който включва задължението да се осигури ефективното функциониране на

тази законодателна рамка. Въпросните регулаторни мерки трябва да уреждат лицензирането, създаването, функционирането, сигурността и надзора на дейността и да задължават всички заинтересовани лица да предприемат практически мерки, за да гарантират ефективната защита на гражданите, чийто живот може да бъде застрашен от присъщите рискове.

68-70. „В контекста на пътната безопасност Съдът е постановил, че участието в пътното движение е дейност, която може да доведе до сериозни заплахи за живота на дадено лице. С течение на годините шофирането се е превърнало в строго регламентирана дейност и са положени значителни усилия за подобряване на безопасността на движението по пътищата. Освен това безопасността на движението по пътищата зависи от много фактори, включително от качеството на пътищата и от обучението на бъдещите водачи. Макар че, предвид степента на действащите разпоредби и разпространението на тази дейност в ежедневието, в днешно време шофирането може да се разглежда от мнозина като дейност, която обикновено не е особено опасна, Съдът не забравя, че това може да зависи, наред с другото, от качеството на правоприлагането в тази област. Независимо от положените усилия, реалността остава такава, че инциденти на пътя, включително автомобилни катастрофи, се случват и могат да доведат до сериозни физически наранявания и дори до загуба на живот (вж. цитираното по-горе *Nicolae Virgiliu Tănase*, §§ 146-147).“ В контекста на пътната безопасност, обсъдените по-горе позитивните задължения на националните власти включват, на първо място, задължението да се въведе подходящ набор от превантивни мерки, насочени към гарантиране на обществената безопасност и свеждане до минимум на броя на пътнотранспортните произшествия и второ,

да се гарантира ефективното функциониране на тези мерки на практика.

71-77. Централният въпрос по настоящото дело е твърдяното неефективно функциониране на съответната нормативна уредба в областта на безопасността на движението по пътищата за справяне с повтарящото се и обичайно противоправно поведение на лице, което в крайна сметка е причинило фаталния сблъсък на пътя, при който роднината на жалбоподателя е загубил живота си. С това то се отличава от други дела, които се отнасят до позитивните задължения за предприемане на превантивни работещи мерки за защита на конкретно лице от друго физическо лице, в случай на съществуване на реален и непосредствен риск за живота му, което е отделен аспект от позитивните задължения на държавата по чл. 2. Задачата на Съдът е да направи преценка на конкретно твърдените нарушения, а не да разглежда абстрактно приложимото право и практика. Следователно дори законовата рамка да не е достатъчно ефективна това не повдига директно въпрос по чл. 2, трябва да се докаже, че тя е действала във вреда на дадено лице. В настоящия случай Съдът намира, че в законодателството на държавата ответник са предвидени санкции както за нарушенията на правилата за движение по пътищата, които представляват престъпление, така и тези, които съставляват административни нарушения, както и превантивни мерки като отнемане на свидетелството за правоуправление. Съдът намира, че съответната вътрешна правна рамка предвижда подходящи превантивни мерки, насочени към гарантиране на обществената безопасност и свеждане до минимум на броя на пътнотранспортните произшествия. Остава да се види дали тази регулаторна рамка на практика е работила ефективно.

78-83. Роднината на жалбоподателя е бил убит в пътнотранспортно произшествие, при което Д.М. е преминавал през

кръстовище на червен светофар и е бил под въздействието на алкохол. Д.М. е имал множество извършени преди това нарушения на правилата за движение по пътищата – включително шофиране след употреба на алкохол, превишена скорост, неспазване на пътните знаци и за период от 12 години преди инцидента е бил регистриран 32 пъти като нарушител на различни правила за движение по пътищата. Въпреки това свидетелството му за правоуправление на МПС е било отнето само два пъти за кратки периоди от време – първият път за три месеца, вторият път само за три дни. За други нарушения на правилата за движение са му били налагани ниски глоби, или общественополезен труд, или просто порицание. Освен това десет производства за нарушение срещу него били прекратени или поради изтекла давност, или поради неправилно разглеждане на случая от полицията, което също е белег за неефективност в прилагането на относимите законови механизми. Като се има предвид дългогодишната история на Д.М. с различни нарушения на правилата за движение по пътищата, властите са имали основателни причини да го считат за рецидивист. Въпреки че националните власти са предприели определени мерки срещу Д.М., те не са имали цялостен и интегриран подход за прилагане на ефективни възпиращи и превантивни мерки, за да прекратят сериозните нарушения на правилата за движение по пътищата. Подобен подход би изисквал вземане на мерки, чиято основна функция е да намали рисковите фактори за безопасността на движението по пътищата, като лишаването от правоспособност или отнемането на свидетелството за по-дълъг период от време, подлагане на опреснителни курсове, лекуването на зависимости и, когато е целесъобразно, прилагане на по-строги и възпиращи санкции за неговото поведение.

84-86. Въпреки че Съдът не може да спекулира дали обстоятелствата биха се развили различно, ако националните власти бяха действали по различен начин и съответната законова регулаторна рамка е била ефективно приложена по отношение на повтарящото се противоправно поведение на Д.М., съответният тест по чл. 2 не изисква да се докаже, че ако не бяха пропуските или бездействията на властите смъртта е нямало да настъпи. По-скоро, това което е важното и достатъчно, за да се ангажира отговорността на държавата съгласно чл. 2, е да се докаже, че недостатъците в действието на съответната регулаторна рамка са работили във вреда на лицето. Съдът подчертава, че не е негова задача да определи как е следвало да се прилагат конкретни мерки от предвидени в националното законодателство по отношение на действията на Д.М., с които е нарушавал закона, което в крайна сметка е довело до смъртта на роднина на жалбоподателя. За Съда е достатъчно да се установи, че многобройните провали на националните власти на различни нива да предприемат подходящи мерки срещу нарушенията на Д.М. и по този начин да гарантират на практика ефективното функциониране на превантивните мерки, насочени да се гарантира обществената безопасност и да се сведе до минимум броя на пътнотранспортните произшествия, минават отвъд обикновеното небрежно организиране или бездействие. Поради това Съдът намира, че е налице нарушение на материалния аспект (позитивни задължения) на член 2 от Конвенцията.

Процедурен аспект на член 2

87-91. Задълженията по чл. 2 обхващат и процедурни позитивни задължения за

създаване на ефективна независима съдебна система, която да разглежда нарушения на правилата за пътна безопасност, застрашаващи правото на живот. Чрез нея трябва да може бързо да се установяват фактите, да се ангажира отговорността на виновните и да се предостави подходящо обезщетение на жертвата. Това процесуално задължение е самостоятелно и не се поставя в зависимост от това дали държавата е отговорна за смъртта. То включва по-специално задължение за провеждане на ефективно официално разследване, когато лица са били убити в резултат на използване на сила, но може да обхваща и инциденти, по-специално пътнотранспортни произшествия и в тази връзка Съдът е извел няколко принципа: в случаи на умишлено причиняване на смърт обикновено е необходимо провеждането на наказателно разследване; в случаите, свързани с непредпазливо причиняване на смърт, изискването за създаване на ефективна съдебна система ще бъде изпълнено, ако на жертвите (или на техните близки) е предоставено средство за защита пред гражданските съдилища, самостоятелно или заедно със средство за защита пред наказателните съдилища, което да позволи ангажиране на отговорността за извършителите и предоставяне на обезвреда на жертвите.

92-95. В настоящия случай националните власти квалифицират поведението на Д.М., причинил ПТП, довело до смъртта на роднината на жалбоподателите, като безразсъдно шофиране при умишлено нарушаване на правилата за движение по пътищата, надхвърлящи простата небрежност при причиняване на пътен инцидент. Според вътрешното законодателство такова деяние е предмет на регулиране от наказателното право с предвидено налагане на наказание лишаване от свобода. Следователно настоящият случай се различава от хипотезите на причинена

смърт, вследствие на пътнотранспортно произшествие, като резултат от непредпазливо нарушаване на правилата за движение по пътищата, когато средства за защита в гражданското право може да се считат за адекватни и достатъчни. Съдът отбелязва, че веднага след инцидента прокуратурата е започнала разследване, разпитани са свидетели и са възложени експертиза, срещу Д.М. е повдигнато обвинение пред съд, постановени са две съдебни решения и на жалбоподателите е предоставена достатъчна възможност да участват в производството и да изложат своите доводи. При тези обстоятелства Съдът приема, че националните власти са предприели адекватни процесуални стъпки и жалбоподателите са имали възможност да участват в производството.

96-101. По отношение на наложеното наказание Съдът отбелязва, че няма за задача да установява дали националните съдилища са приложили правилно наказателния закон и трябва да зачита правомощията на националните съдилища при избора на подходящи мерки, като същевременно запази известна възможност за контрол и намеса в случаи на явна несъразмерност между тежестта на деянието и наложеното наказание. При обстоятелства установени по делото определянето на размера на наказанието на Д. М. под законовия минимум изглежда не е направено при внимателно проучване на всички обстоятелства свързани със случая, вкл. предишното поведение на Д.М. като шофьор. На следващо място, властите не са действали добросъвестно, привеждайки изпълнението на присъдата една година след влизането ѝ в сила. Такова неоправдано забавяне не е в съответствие със задължението на държавата съгласно чл. 2 да изпълнява окончателните решения на наказателния съд без ненужно забавяне.

102-103. Като има предвид горните съображения, макар Съдът да счита, че всеки от установените недостатъци в реакцията на националните власти на незаконното поведение на Д.М. не е задължително, поотделно и сам по себе си, да поставя под въпрос спазването на задълженията на националните власти по член 2, той намира, че взети заедно, тези недостатъци сочат, че националната регулаторна рамка за пътна безопасност, така както е приложена в конкретния случай, се е оказала далеч от строга и е имала малък възпиращ ефект, който да е в състояние да осигури ефективно предотвратяване на незаконни действия, като тези, от които се оплакват жалбоподателите. Нещо повече, не може да се каже, че подобно поведение на

националните органи е било в състояние да осигури общественото доверие в тяхното придържане към принципите на правовата държава и способността им да предотвратят всякаква поява на толериране на незаконни действия. Поради това Съдът намира, че е налице нарушение на процесуалния аспект на чл. 2 от Конвенцията.

Решението е постановено с особено мнение на съдия Wojtyczek, който счита, че казусът повдига сериозни процесуални въпроси, както и че с решението се преуреждат принципите, изведени в решението по делото *Nicolae Virgiliu Tănase c/у Румъния* ([GC], № 41720/13).

2. ЗАБРАНА НА ИЗТЕЗАНИЯТА И НЕЧОВЕШКОТО ИЛИ УНИЗИТЕЛНО ОТНОШЕНИЕ

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Поведението на жалбоподателя в помещенията на полицейското управление, където е отишъл доброволно, не оправдава използваната срещу него прекомерна физическа сила от полицаи, довела до причиняването на средна телесна повреда – констатация за нарушение на материално правния аспект на чл. 3. Съдът намира нарушение и на процедурния аспект на разпоредбата, тъй като постановявайки оправдателна присъда по делото срещу полицейския служител националните съдилища не са извършили преценка дали използването на физическа сила е било абсолютно необходимо при конкретните обстоятелства.

Решение по делото Yanchovichin v. Bulgaria (no. [78907/16](#))

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Условията на живот в транзитна зона на сръбско-унгарската граница, където са пребивавали в продължение на четири месеца петчленно семейство – мъж, който кандидатства за убежище за трети път, бременната му съпруга и трите им малолетни деца – надвишават

прага на суровост по чл. 3 от Конвенцията.

Решение по делото [R.R. and Others v. Hungary \(no. 36037/17\)](#)

Виж по-долу раздел „[Право на свобода и сигурност](#)“

Жалбоподателят е бил задържан в център за задържане на мигранти при условия в нарушение на чл. 3, преценени с оглед прекомерната му фактическа изолация и ненужното му последващо настаняване с новопристигналите, поставени в карантина срещу Covid-19.

Решение по делото [Feilazoo v. Malta \(no. 6865/19\)](#)

Виж по-долу раздел „[Други права](#)“

Наличието на благоприятно за жалбоподателя решение или мярка по принцип не е достатъчно, за да го лиши от статута му на „жертва“. Следователно нарушението на чл. 3 не може да бъде отстранено само с присъждане на обезщетение на жертвата, защото ако властите могат да ограничат реакцията на случаите на умишлено малтретиране от страна на държавни служители само до изплащането на обезщетение, докато същевременно

не предприемат достатъчни мерки за преследването и наказването на виновните, това в определени случаи би могло да доведе до практически безнаказано нарушаване от страна на държавните служители на правата на лицата, които са под техен контрол.

Решение по делото [Baranin and Vukčević v. Montenegro \(no. 24655/18 and 24656/18\)](#)

Фактите: На 24 октомври 2015 г. опозиционна коалиция организира протести пред сградата на парламента в Подгорица. За осигуряване на безопасността са изпратени голям брой полицейски служители, включително от Специалното полицейско звено и Специалното звено за борба с тероризма. В определен момент протестите прерастват в насилие. Част от протестиращите правят опити да влязат в парламента със сила и започват да хвърлят камъни и коктейли „Молотов“ по полицията. Протестът е разпръснат. През тази нощ в града се случват множество инциденти, като грабежи на магазини и чупене на прозорци, включително на банки. Общият брой на ранените е петдесет и четирима, от които двадесет и девет полицаи и двадесет и пет протестиращи.

По време на тези събития жалбоподателите, които се намирали в близост до протеста, но не участвали в него, стават жертви на побой от неидентифицирани полицейски служители. Случилото се е било заснето на видео и публикувано онлайн. Въз основа на публикувания видеозапис прокуратурата образува досъдебно производство и на 31 май 2016 г. внася обвинение срещу действащия към онзи момент командир на Специалното полицейско звено. Той е обвинен в подпомагане на извършител след извършено престъпление чрез умишлено

прикриване на самоличността на полицейските служители, нанесли побоя.

На 17 януари 2017 г. жалбоподателите подават конституционни жалби заради това, че са били подложени на изтезания, нечовешко и унижително отношение и липсата на ефективно разследване. На 23 януари 2017 г. полицейският командир е признат за виновен по повдигнатото обвинение. На 21 юни 2017 г. Конституционният съд установява нарушение както на материалния, така и на процесуалния аспект на чл. 3 от Конвенцията във връзка с инцидента. Жалбоподателите предявяват и граждански иск срещу държавата и им е присъдено обезщетение за претърпените от тях неимуществени вреди вследствие на малтретирането.

Решението:

Твърдяното нарушение на чл. 3 от Конвенцията

99-105. В първоначалните си жалби жалбоподателите се оплакват от извършено спрямо тях малтретиране от неидентифицирани полицейски служители и от липса на ефективно разследване на случилото се. След присъждането на обезщетението за неимуществени вреди жалбоподателите поддържат жалбата само в частта относно липсата на ефективно разследване. Правителството твърди, че жалбите са недопустими поради загубата на статут на жертви. Жалбоподателите твърдят, че все още могат да претендират, че са били жертви на нарушение на чл. 3 с оглед на неефективното разследване, тъй като гражданското производство, което все още е било висящо към момента, в който са представили своите становища в отговор на становището на правителството, касае само материалноправния аспект на чл. 3.

106-113. Съдът припомня, че въпросът дали едно лице може да продължава да претендира, че е жертва на твърдяно нарушение на Конвенцията, означава, че Съдът следва да извърши преценка *ex post facto* на положението, в което това лице се намира (вж. *Centro Europa 7 Srl and Di Stefano c/y Италия* [GC], № 38433/09, § 82, ЕСПЧ 2012). Наличието на благоприятно за жалбоподателя решение или мярка по принцип не е достатъчно, за да го лиши от неговия статут на „жертва“. Следователно нарушението на чл. 3 не може да бъде отстранено само с присъждане на обезщетение на жертвата, защото ако властите могат да ограничат реакцията на случаите на умишлено малтретиране от страна на държавни служители само до изплащането на обезщетение, докато същевременно не предприемат достатъчни мерки за преследването и наказването на виновните, това в определени случаи би могло да доведе до практически безнаказано нарушаване от страна на държавните служители на правата на лицата, които са под техен контрол. Съдът отхвърля възражението на правителството за злоупотреба с правото на жалба и обявява жалбите за допустими.

114-118. Жалбоподателите поддържат, че предприетите от прокуратурата следствени действия са били независими, но не са били нито навременни, нито задълбочени. Няколко важни свидетели били разпитани значително време след инцидента, а разпитите на полицейските служители били рутинни.

119-122. Жалбоподателите освен това твърдят, че наказателното преследване срещу командира на Специалното полицейско звено било образувано единствено заради големия обществен натиск и видеозаписите, но производството в нито един момент не е имало за цел да доведе до някакви неблагоприятни последици за него. Освен това жалбоподателите не могли да участват ефективно в

разследването, защото не са били поканени да присъстват на разпитите на двама ключови свидетели.

123-130. Правителството не оспорва, че жалбоподателите са били малтретирани от около десетима неизвестни полицейски служители, вследствие на което са получили леки телесни наранявания. Правителството обаче твърди, че фактът, че разследването все още не е успяло да идентифицира извършителите, не означава непременно, че е било неефективно. Оценката на неговата ефективност на този етап щяла да бъде преждевременна, като се има предвид, че то все още е в ход. Държавните органи, и по-специално прокуратурата, не можело да бъдат обвинени в недобросъвестност, пасивност или умишлено забавяне. Следователно според правителството не е имало нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

131-137. Съдът отбелязва, че липсата на заключения, произтичащи от дадено разследване, не води сама по себе си до констатацията за неговата неефективност: задължението за разследване „е задължение не за резултат, а за средства“. Не е задължително всяко разследване да бъде успешно или да стигне до заключение, което съвпада с версията на търсещото защита лице. Въпреки това, всеки недостатък в разследването, който създава пречки за установяването на фактите по случая или отговорното лице, създава рискове за нарушаване на изисквания стандарт за ефективност.

138-141. Съдът отбелязва, че разследването, проведено в настоящия случай, е довело до изясняване на някои факти, по-специално, че жалбоподателите наистина са били малтретирани от полицейски служители и са претърпели телесни повреди вследствие на това. То е довело и до подвеждането под наказателна отговорност и осъждането на полицейския командир за подпомагане на

извършител след извършване на престъпление.

142-145. Съдът отбелязва, че разследването на малтретирането на жалбоподателите се е извършвало и все още се извършва от прокуратурата, която е институционално и йерархично напълно независима от Дирекция „Полиция“ и Министерството на вътрешните работи. Наблюдаващият прокурор е предприел редица следствени действия. По-конкретно, в месеците след инцидента тя е разпитала жалбоподателите, получила е медицински доклади, заключения от медицински експертизи, проверила е наличните видеозаписи и е установила позицията на намиралите се на мястото превозни средства на полицията. Тя обаче не е разпитала нито един от служителите на Специалното полицейско звено, ангажирани в нощта на инцидента, други свидетели и потенциални свидетели, както правилно е отбелязал Конституционният съд. Наблюдаващият прокурор предприема тези мерки едва между септември и ноември 2017 г., след публикуването на решенията на Конституционния съд, т.е. две години след инцидента. С други думи, въпреки че тя е продължила повечето линии на разследването и е разпитала повечето от проследимите свидетели, това не е направено незабавно, като се има предвид, че бързината е един от елементите на ефективно разследване.

146-148. Съдът също така разглежда твърдението на правителството, че жалбите на жалбоподателите са преждевременни, тъй като разследването все още е в ход. В материалите по делото обаче няма никакви данни за това какви следствени действия, ако има такива, са предприети след 3 ноември 2017 г. Следователно не може да се приеме, че жалбите, подадени на 15 май 2018 г., са преждевременни. Основната цел на разследването е да се обезпечи ефективното прилагане на вътрешното законодателство, гарантиращо правото на

живот и забраната за изтезания, нечовешко или унижително отнасяне и наказание, а при участие на държавни служители или органи – да се ангажира тяхната отговорност за настъпилата смърт или извършеното малтретиране. Задължението за разследване, както Съдът припомня, не е задължение за резултат, а за средства. Въпреки това, всеки недостатък в разследването, който създава пречки пред способността му да установи обстоятелствата по случая или отговорното лице, ще рискува да наруши изисквания стандарт за ефективност.

149. Предвид изложеното, Съдът счита, че разследването в настоящия случай, проведено както от прокурора, така и от полицията, не е било бързо, задълбочено, независимо и не позволява достатъчен обществен контрол. Разследването има недостатъци, възпрепятстващи годността му да идентифицира отговорните лица, а след решението на Конституционния съд не са положени достатъчни усилия за отстраняване на тези недостатъци или спазване на указанията на Конституционния съд. При това положение обстоятелството, че фактите за действията на командира на Специалното полицейско звено са установени и че той е санкциониран, не може да доведе до заключението, че държавата-ответник е изпълнила процедурното си задължение по чл. 3 за провеждане на ефективно разследване.

150-152. Въпреки наказателното преследване и осъждането на командира на Специалното полицейско звено и присъждането на обезщетение, констатацията на Съда относно продължаващата неефективност на разследването дори след решението на Конституционния съд означава, че жалбоподателите не са загубили статута си на жертви, поради което Съдът отхвърля предварителното възражение на правителството и постановява че е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията в неговия процедурен аспект.

По оплакването на двамата жалбоподатели, че с предаването им от френските власти на румънските в изпълнение на европейски заповеди за арест е нарушен чл. 3 от Конвенцията, за което единият от тях сочи две отделни основания, Съдът обсъжда при различните конкретни обстоятелства наличието на условията за прилагане на презумпцията за еквивалентна защита и въпроса дали, когато е приложима, е оборена поради явна недостатъчност на осигурената защита на правата, гарантирани от Конвенцията, съответно дали изпълняващият съдебен орган е разполагал с достатъчно солидна фактическа основа, за да установи съществуването на реален риск жалбоподателят да бъде изложен на забранено от чл. 3 отнасяне, ако бъде предаден в изпълнение на заповедта.

Решение по делото [Bivolaru et Moldovan c. France \(n°s 40324/16, 12623/17\)](#)

Фактите: Съединените за общо разглеждане жалби са подадени от двама румънски граждани, които френските власти са предали на румънските по силата на европейски заповеди за арест („ЕЗА“), за изпълнение на наказанието лишаване от свобода, наложено на всеки от тях от румънските съдилища.

Г-н Молдован възразил пред компетентния да се произнесе по предаването му френски съд, че то не може да бъде постановено преди да бъдат поискани и получени допълнителни данни за условията, при които би изтърпял наказанието си в Румъния. Позовал се на решението на Съда на Европейския съюз по делото *Aranyosi et Căldăraru* (C-404/15 и C-659/15 PPU) и на решенията на Европейския съд по правата на

човека по дела срещу Румъния, в които е установено нарушение на Конвенцията поради лошите условия в затворите. Съдът уважил искането му, като се основал и на доклад на Европейския комитет за предотвратяване на изтезанията („ЕКПИ“) от 2014 г. В отговор на запитването, което отправил до румънските власти, получил сведения за условията в затвора, където „най-вероятно, поне като начало“ ще бъде изпълнено наказанието. Постановил жалбоподателят да бъде предаден на румънските власти, като приел, че личното пространство и другите описани от тях условия в посочения затвор гарантират, че наказанието няма да бъде изтърпяно при обстоятелства, които представляват реален риск от нечовешко или унизително отношение по смисъла на чл. 4 от Хартата на основните права на ЕС („Хартата“). Указал, че условията, при които ще бъде поставен жалбоподателят, трябва като минимум да съответстват на описаните в отговора на румънските власти. Касационният съд (КС) оставил жалбата на г-н Молдован без уважение и през август 2016 г. той бил предаден в изпълнение на ЕЗА.

Г-н Биволару е лидер на йогисткото духовно движение MISA, чието създаване и дейност, както и действията на румънските власти срещу някои от членовете му са описани напр. по делата *Amarandei et autres c. Roumanie* (no. 1443/10, §§ 7-14) и *Bivolaru c. Roumanie* (no. 28796/04, § 8). Той напуснал Румъния на неизвестна дата през 2004 г., когато бил освободен след задържането му под стража по подозрение за развратни действия и опит за незаконно преминаване на границата (вж. *Bivolaru c. Roumanie* (no. 2), no. 66580/12, §§ 8-18). През март 2005 г. се намирал в Швеция, където поискал политическо убежище. Шведският съд отхвърлил искането на румънските власти за екстрадирането му, поради риска той да бъде преследван за религиозните си убеждения и дейността си в рамките на MISA. През 2006

г., на основание предоставен статут на бежанец, шведските власти издали на жалбоподателя разрешение за постоянно пребиваване, под нова самоличност. През 2013 г. бил осъден задочно в Румъния за сексуални отношения с непълнолетно лице и била издадена ЕЗА за изпълнение на наложеното му наказание, по която през 2016 г. бил арестуван в Париж. В производството пред френския съд по предаването му на румънските власти се позовал на бежанския си статут и на политическите и религиозни мотиви за осъждането му в Румъния. Твърдял, че ако ЕЗА бъде изпълнена, ще бъде подложен на нечовешко и унижително отношение като политически опозиционер. Цитирал доклад на ЕКПИ от 2015 г., в който било изразено безпокойство от многобройните твърдения за малтретиране на затворници. Съдът отправил до шведските власти искане за уточнения относно предоставената му закрила. В отговор те посочили, че не са предприемани стъпки за отнемане на бежанския му статут. Френският съд постановил жалбоподателят да бъде предаден на румънските власти и решението било изпълнено през 2016 г., след като КС отхвърлил жалбата му.

Решението:

64. Жалбоподателите твърдят, че с предаването им на румънските власти в изпълнение на ЕЗА е извършено нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

65-68. Съдът обявява оплакването за допустимо. Направеното само от г-н Биволару оплакване за нарушение и на чл. 2 от Конвенцията той приема за недопустимо

поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита.

69-72. По съществува на жалбата си г-н Молдован поддържа, че презумпцията за еквивалентна защита (ПЕЗ) не е приложима в случая. Първо, Рамковото решение относно ЕЗА¹, както е тълкувано от Съда на ЕС („СЕС“) в решението *Aranyosi et Căldăraru* (цитирано по-горе), оставяло на съдилищата известна свобода на преценка, когато съществува риск от нарушение на основни права. Второ, подобно на случая по делото *Michaud c. France* (n° 12323/11), френският съд трябвало да отправи преюдициално запитване до СЕС, за да използва напълно предвидения от правото на ЕС механизъм за защита. Като решил да го предаде в изпълнение на ЕЗА въпреки данните за риск да бъде изложен на нечовешко или унижително отношение поради условията в затвора, той нарушил чл. 3. В случай че Съдът все пак приеме презумпцията за приложима, жалбоподателят поддържа, че ЕЗА е изпълнена при явно недостатъчна защита на правата, гарантирани от Конвенцията, поради ограничения контрол, който френските съдилища са упражнили във връзка с предоставените от румънските власти сведения и липсата на сериозна преценка на конкретните данни за риск от нарушение на чл. 3.

73-77. Правителството счита, че ПЕЗ е приложима. Първо, за разлика от разпоредбите на правото на ЕС, обсъдени от Съда по делата *Avotiņš c. Lettonie* ([GC], n° 17502/07) и *M.S.S. c. Belgique et Grèce* ([GC], n° 30696/09), Рамковото решение не оставяло на съдилищата свобода на преценка при изпълнението на ЕЗА. Второ, в случая не се налагало отправянето на

¹ Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки, изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета

преюдициално запитване, тъй като не се поставял реален и сериозен въпрос относно осигурената от Рамковото решение защита на основните права, а и начинът на тълкуването му в съответствие с тях бил точно посочен от СЕС. Жалбоподателят не повдигнал конкретен въпрос във връзка с това тълкуване, нито поискал от националните съдилища да отправят преюдициално запитване. За разлика от положението по цитираното *Michaud*, в настоящия случай самият факт, че предвиденият от правото на ЕС контролен механизъм не е използван напълно, не оборвал ПЕЗ. Освен това съдилищата разгледали твърденията на жалбоподателя за риск от нарушение на чл. 3 от Конвенцията, след като се погрижили и да поискат от румънските власти допълнителна информация. В случай че Съдът приеме презумпцията за неприложима, правителството поддържа, че с оглед на предоставените от румънските власти сведения и уверения, изпълнението на ЕЗА не е довело до нарушение на чл. 3.

78-86. Г-н Биволару също твърди, че ПЕЗ не е приложима в неговия случай. Френските съдилища трябвало да вземат предвид международната закрила по Конвенцията на ООН за статута на бежанците („Женевската конвенция“), наред с изискванията на правото на ЕС, което предполагало известна свобода на преценка. Освен това КС трябвало да отправи преюдициално запитване, както той изрично поискал и както се налагало поради поставения от него сериозен, сложен и нерешен от СЕС въпрос. И накрая, с оглед на абсолютния характер на правото, охранено от чл. 3, жалбоподателят иска от Съда да упражни контрол, който не се ограничава до „явно недостатъчна защита на гарантираните от Конвенцията права“ (цитираното *Avotiņš*, § 113). В това отношение той смята, че статутът му на бежанец е трябвало да бъде определящ при преценката на рисковете, на които е изложен

в Румъния. От правото на ЕС не следвало, че е загубил предоставената му закрила по силата на самия факт, че впоследствие Румъния също е станала член на ЕС, при липсата на направено от СЕС подобно тълкуване. Френските съдилища нарушили чл. 3, като не признали защитата, свързана със статута му на бежанец, който нямали право да преценяват, но дори и да имали компетентност да разгледат реалността на заплахата, поради която шведските власти са му признали този статут, преценката им не била достатъчно обоснована. Решението по делото *Amarandei et autres*, на което се позовава правителството, не било достатъчно да изключи риска от политическо преследване, тъй като касало само проведена през 2004 г. полицейска операция, а не преследването на ръководеното от него духовно движение като цяло, нито личното му положение. Що се отнася до излагането му на риск от нечовешко и унижително отношение поради условията в румънските затвори, жалбоподателят твърди, че от него се е изисквало само начало на доказване и че е представил достатъчно данни за лошото им състояние, което и Съдът е критикувал многократно. Освен това от румънските власти не били поискани сведения и гаранции относно условията, при които ще изтърпява наложеното му наказание.

87-95. Доводите на правителството относно приложимостта на ПЕЗ са сходни и по тази жалба. Относно липсата на отправено преюдициално запитване то поддържа, че не се е поставял сериозен въпрос по тълкуването на правото на ЕС. Бежанският статут на жалбоподателя не бил пречка за изпълнението на ЕЗА, тъй като след приемането ѝ в ЕС, Румъния се ползвала от принципа на взаимно признаване и от презумпцията, че спазва правото на ЕС и по-специално охранените от него основни права, считана била за безопасна страна на произход по силата на Протокола (№ 24) към

ДФЕС относно убежището, предоставяно на гражданите на държавите членки на ЕС, и била страна по Конвенцията, по Международния пакт за граждански и политически права и по Конвенцията за предотвратяване на изтезанията. Наред с това ЕЗА не била мотивирана от политически съображения, а се отнасяла за изпълнението на присъда за обикновено престъпление, постановена в процес, който Съдът приел за справедлив в цитираното *Bivolaru (n° 2)*. Френските съдилища се уверили след внимателна проверка, че във връзка с изпълнението ѝ не е налице явно недостатъчна защита на гарантираните от Конвенцията права. Взели предвид мотива за предоставената от шведските власти закрила, но преценили, че той вече не оправдава отказ за изпълнение на ЕЗА, което съответствало и на заключението на Съда по цитираното *Amarandei et autres*. Не били длъжни да искат информация от румънските власти за условията, при които жалбоподателят ще изтърпи наказанието си, тъй като той не представил „обективни, достоверни, точни и надлежно актуализирани данни“ за съществуването на недостатъци по смисъла на решението *Aranyosi et Căldăraru*. Ако Съдът не възприеме тезата, че ПЕЗ не е оборена, правителството счита, че предаването на жалбоподателя на румънските власти не е довело до нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Съдът няма компетентност да преценява доколко Франция е изпълнила задълженията си по Женевската конвенция, а жалбоподателят не доказал наличието на реален риск от накръняване на гарантираното му от чл. 3 право заради политическите му или религиозни убеждения, нито от нечовешко или унижително отношение в румънските затвори.

96-103. Съдът резюмира общите принципи относно ПЕЗ, формулирани в решението му по делото *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi c. Irlande* ([GC], n°

45036/98) и след това развити в цитираните *Michaud* и *Avotiņš*. Когато прилагат правото на ЕС, договарящите държави остават подчинени на задълженията си по Конвенцията, но те трябва да се преценяват в светлината на ПЕЗ. Мярка, взета по силата на международноправни задължения, трябва да се счита за оправдана, ако е сигурно, че съответната организация предоставя на основните права защита, която е най-малкото еквивалентна, т.е. не идентична, но „сравнима“ с осигурената от Конвенцията. Прилагането на ПЕЗ е подчинено на две условия. Първо, твърдяното накръняване на защитено от Конвенцията право трябва да произтича от международноправно задължение на държавата отговорник, за чието изпълнение националните власти не разполагат нито с дискреционни правомощия, нито със свобода на действие в определени граници. Второ, трябва да е бил разгърнат пълният потенциал на предвидения от правото на ЕС механизъм за контрол относно спазването на основните права, който е признат от Съда за осигуряващ защита на правата на човека, еквивалентна на тази по Конвенцията (цитираното *Avotiņš*, § 105). Второто условие трябва да се прилага без прекален формализъм и като се държи сметка за особеностите на въпросния контролен механизъм. Не е уместно прилагането на тази презумпция да бъде подчинявано на условието националният съд да се обърне към СЕС във всички случаи без изключение, в т.ч. онези, в които не се поставя реален и сериозен въпрос относно защитата на основните права от правото на Съюза или онези, в които СЕС вече е посочил точно начина – съответстващ на основните права – по който трябва да се тълкуват разпоредбите на приложимото право на ЕС (пак там, § 109). Очертаните в тези решения принципи се прилагат към всички предвидени в правото на ЕС механизми за взаимно признаване (пак там, § 113). ПЕЗ може да бъде оборена по дадено дело. Съдът взема

предвид начина на функциониране на тези механизми и по-специално целената от тях ефикасност, но трябва да се увери, че принципът на взаимно признаване не се прилага автоматично и механично, в ущърб на основните права. Когато съдилищата на държава, която е едновременно страна по Конвенцията и членка на ЕС, трябва да приложат установен от правото на ЕС механизъм за взаимно признаване, като този за изпълнението на ЕЗА, те трябва да му осигурят пълен ефект, ако не е налице явно недостатъчна защита на гарантираните от Конвенцията права. Ако обаче пред тях бъде направено сериозно и подкрепено оплакване, че защитата на право по Конвенцията е явно недостатъчна и че правото на ЕС не дава възможност за поправяне на това положение, те не могат да откажат да го разгледат с единствения мотив, че прилагат правото на ЕС (пак там, §§ 115-116). В такива случаи те трябва да тълкуват и прилагат разпоредбите на правото на ЕС в съответствие с Конвенцията (*Pirozzi c. Belgique*, § 64, n° 21055/11).

104-106. Що се отнася до прилагането на тези принципи по дела, свързани с ЕЗА, в цитираното *Pirozzi* Съдът е приел, че ако не са налице основания за отказ, изпълняващият съдебен орган е длъжен да изпълни ЕЗА, което означава и прилагане на ПЕЗ (§§ 66 и 71). Подчертал е обаче, че в случая този орган се е уверил, че изпълнението ѝ не води до явно недостатъчна защита на гарантираните от Конвенцията права. По делото *Romeo Castaño c. Belgique* (n° 8351/17) Съдът е приел, че рискът от нечовешко и унижително отношение на лицето, чието предаване се иска, може да представлява легитимно основание за отказ да бъде изпълнена ЕЗА, при условие че констатацията за наличие на такъв риск има достатъчна фактическа основа (§§ 82-91). Що се отнася по-специално до риска от нечовешко и унижително отношение поради условията на

задържане на лицето в издалата ЕЗА държава, Съдът е посочил, че изпълняващият съдебен орган трябва да извърши актуализирана и обстойна проверка на положението, състояща се в проучване дали съществува реален и индивидуализиран риск от нарушение на защитените от Конвенцията права (пак там, § 86)

107-109. Съдът припомня и общите принципи относно упражнявания от него контрол за спазване на чл. 3 от Конвенцията в случай на изпращане на дадено лице обратно в страната му на произход. Държавите са длъжни да откажат екстрадирането му, ако има сериозни и потвърдени основания да се счита, че там ще бъде изложено на реален риск от отношение в противоречие с чл. 3, и следователно да се уверят, че такъв риск не съществува (напр. цитираното *Romeo Castaño*, § 92). Съдът намира за полезно да препрати и към общите принципи, приложими в макар и различния контекст на експулсирането, които са резюмирани в решенията *F.G. c. Suède* ([GC], n° 43611/11, §§ 111-127) и *J.K. et autres c. Suède* ([GC], n° 59166/12, §§ 79-105). Той напомня по-специално, че по принцип жалбоподателят носи тежестта да представи доказателства, които могат да потвърдят наличието на сериозни основания да се счита, че ако оспорваната мярка бъде изпълнена, ще бъде изложен на реален риск от отношение в противоречие с чл. 3. Когато са представени такива доказателства, в тежест на правителството е да разсее евентуалните съмнения, които те могат да породят (напр. цитираното *J.K. et autres*, § 91).

По делото Молдован

110-111. В подкрепа на твърдението си, че изпълнението на ЕЗА ще го изложи на забранено от чл. 3 отношение, жалбоподателят е представил пред френските власти доказателства, почерпени от решения на Съда, в които е установено нарушение на чл. 3 поради накърняващите достойнството

условия в затвора, където румънските власти са съобщили, че той ще бъде настанен за карантинен период от 21 дни, и в затвора в Герла, в който се е очаквало да постъпи след това. За затвора в Герла в принципното решение по делото *Iacov Stanciu c. Roumanie* (n° 35972/05) Съдът е напомнил, че е установил повтарящи се нарушения поради пренаселеността, липсата на хигиена и неадекватните медицински грижи, а по делото *Axinte c. Roumanie* (n° 24044/12) е констатирал, че личното пространство, с което е разполагал жалбоподателят по него, е било по-малко от 3, а понякога и от 2 кв.м. и че липсва достатъчно вентилация и осветление.

112-116. Преди да разгледа по същество оплакването за нарушение на чл. 3 в настоящия случай, Съдът проверява дали са изпълнени посочените по-горе условия за прилагането на ПЕЗ. Във връзка с първото от тях отбелязва, че практиката на СЕС² е признавала на изпълняващия съдебен орган правомощието при изключителни обстоятелства да се отклони от принципите на доверие и взаимно признаване между държавите членки, като отложи, а ако е необходимо дори и откаже изпълнението на ЕЗА. С оглед на възражението на жалбоподателя, този орган е трябвало да упражни изисквания от СЕС двуетапен контрол – първо относно съществуването в издаващата държава на системни или общи недостатъци, а след това и относно съществуването, преценено конкретно и точно, на сериозни и потвърдени основания да се счита, че за съответното лице ще има реален риск да бъде подложено на противоречащо на чл. 4 от Хартата отношение поради условията на задържането му в издаващата държава. Съдът отбелязва, че тези изисквания

относно реалния индивидуален риск съвпадат с изискванията, произтичащи от собствената му практика, съгласно която националните власти са длъжни да упражнят контрол дали поради същите обстоятелства съществува риск, преценен конкретно, лицето да бъде подложено на противоречащо на чл. 3 отношение. Следователно френският съд е трябвало да откаже изпълнението на ЕЗА, ако в резултат на така упражнения контрол установи наличието на сериозни и потвърдени основания да се счита, че предаването на жалбоподателя ще го изложи на реален риск от нечовешко и унижително отношение поради условията на задържането му. При все това правомощието на изпълняващия съдебен орган за преценка на фактите и обстоятелствата, както и на произтичащите от тях правни последици, се упражнява в строго определените от практиката на СЕС рамки и с цел да се осигури изпълнението на едно правно задължение при пълно спазване на чл. 4 от Хартата, който осигурява защита, еквивалентна на тази по чл. 3 на Конвенцията. При това положение не може да се счита, че изпълняващият съдебен орган разполага със собствена свобода на действие да допусне или да откаже изпълнението на ЕЗА, която да е от естество да доведе до неприложимост на ПЕЗ (цитираното *Avotiņš*, § 107). Що се отнася до второто условие за прилагане на презумпцията Съдът смята, че с оглед на цитираната практика на СЕС липсва сериозна трудност, свързана с тълкуването на Рамковото решение и с въпроса за съответствието му с основните права, която да е налагала отправянето на преюдициално запитване. Поради изложеното Съдът намира, че ПЕЗ е приложима в настоящия случай. Следователно задачата му се свежда до преценка дали защитата на гарантираните от

² В частта на настоящото решение относно приложимите право и съдебна практика Съдът е посочил цитираното решение *Aranyosi et Căldăraru* и последващите *ML* (C-220/18) *PPU*,

Generalstaatsanwaltschaft (Условия на задържане в Унгария), *Dorobantu* (C-128/18), *L et P Openbaar Ministerie* (C-354/20 PPU et C-412/20 PPU). (Б.пр.)

Конвенцията права е била явно недостатъчна, така че презумпцията да е оборена, в който случай спазването на Конвенцията като „конституционен инструмент на европейския обществен ред“ в областта на правата на човека ще надделе над интересите на международното сътрудничество (цитираните *Bosphorus*, § 156, и *Michaud*, § 103).

117-126. При тази преценка Съдът не вижда основание да се отклони от подхода, който е възприел в цитираното *Romeo Castaño* (§§ 82-91), припомнен в §§ 104-106 по-горе, и следва да се произнесе дали изпълняващият съдебен орган е разполагал с достатъчно солидна фактическа основа, за да заключи, че изпълнението на ЕЗА ще доведе до конкретен и индивидуален риск за жалбоподателя да бъде подложен на отношение в противоречие с чл. 3 поради условията на задържането му в Румъния. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е представил пред френския съд сериозни и точни доказателства за системните или общи недостатъци в пенитенциарните заведения в издаващата държава и по-специално в затвора в Герла, но той е приел, с оглед на допълнителната информация, която е проявил грижа да получи от румънските власти, че изпълнението на ЕЗА не би довело до риск от нарушение на чл. 3. Съдът обаче намира, първо, че тази информация не е била разгледана в достатъчна степен в светлината на неговата практика. В цитираното *Axinte* той е приел, че затворът в Герла е ендемично пренаселен и че в такава ситуация липсата на лично пространство е основният елемент, който трябва да се отчете при преценката за съответствие с чл. 3. Френският съд обаче не го е обсъдил сериозно и е установил, че жалбоподателят ще разполага с „минимално пространство от 2 до 3 кв.м“, докато в отговора на румънските власти става въпрос за „пространство между 2 и 3 кв.м“, в което при

това се включва площта на санитарните съоръжения. От другите решения, на които се е позовал жалбоподателят, се вижда, че и в карантинния период той не би разполагал с минималното съгласно практиката на Съда лично пространство от 3 кв.м при пода за затворник в обща килия. Следователно информацията, с която изпълняващият съдебен орган е разполагал в това отношение, е поразила силна презумпция за нарушение на чл. 3. Второ, Съдът отбелязва, че ангажиментът на румънските власти относно другите аспекти на условията в затвора в Герла, като свободата на движение и дейностите извън килията, които биха могли да изключат реален риск от нарушение на чл. 3, е бил формулиран стереотипно и органът не го е взел предвид при оценката на риска. Трето, Съдът счита, че предпазната мярка, взета с оглед на възможността жалбоподателят да бъде настанен в друг затвор – препоръката да бъде поставен в най-малкото идентични условия – не е достатъчна да изключи реален риск от нечовешко и унижително отношение, тъй като не позволява оценка на риска с оглед на конкретен затвор, а и доказателствата за системни недостатъци, с които е разполагал изпълняващият съдебен орган, са сочели, че значителен брой затвори не предоставят условия, отговарящи на установените от Съда стандарти. С оглед на изложеното Съдът намира, че този орган е разполагал с достатъчно солидна фактическа основа, по-специално предоставена от неговата практика, за да установи съществуването на реален риск жалбоподателят да бъде изложен на нечовешко и унижително отношение поради условията на задържане в Румъния и следователно не е трябвало да разчита изключително на декларациите на румънските власти. В заключение той приема, че при конкретните обстоятелства в случая е налице явно недостатъчна защита на основните права, която оборва ПЕЗ, и е извършено нарушение на чл. 3.

По делото Биволару

1) Твърдяното нарушение на чл. 3 поради бежанския статут на жалбоподателя

128-129. Преди да се произнесе относно прилагането на ПЕЗ, Съдът припомня, че по цитираното дело *Amarandei et autres*, на което жалбоподателят се е позовал пред изпълняващия съдебен орган, са установени нарушения на Конвенцията поради начина на провеждане на полицейска операция през 2004 г. за изземване на информационни носители, според прокуратурата използвани за създаване и разпространяване на порнографски изображения, и поради произволното задържане на жалбоподателите – членове и симпатизанти на MISA. Макар да е приел, че дейността на движението е била наблюдавана отчасти поради изразяването на мнения, считани за противоречащи на външната политика на държавата, Съдът е посочил, че операцията е била следствие от индикации за престъпления в някои използвани от MISA сгради и че няма доказателства предприетите действия да са преследвали дискриминационна цел, накърняваща свободата на жалбоподателите да изразяват убежденията си, нито данни за наличието на кампания за оклеветяване и преследване на движението и членовете му, организирана от политици.

130-132. Във връзка с ПЕЗ Съдът отбелязва, че КС е отхвърлил искането на жалбоподателя за отправяне на преюдициално запитване относно последиците, които бежанският статут, признат от държава членка на гражданин на трета държава, впоследствие също станала държава членка, има за изпълнението на ЕЗА. Съдът намира, че се касае за действителен и сериозен въпрос относно осигурената от правото на ЕС защита на основните права и връзката ѝ със защитата, произтичаща от Женевската конвенция, по който СЕС никога не се е произнасял. При това положение КС е взел

решение, без да е разгърнат пълният потенциал на съответния международен механизъм за контрол върху спазването на основните права, поради което, и с оглед на важните засегнати интереси, ПЕЗ не е приложима (цитираните *Michaud*, § 115, и *Avotiņš*, § 111) и не се налага разглеждане на първото условие. Следователно Съдът трябва да прецени дали, що се отнася до последиците от бежанския статут на жалбоподателя, предаването му в изпълнение на ЕЗА е нарушило чл. 3 от Конвенцията.

133-141. Той пристъпва към проверка на начина, по който изпълняващият съдебен орган е процедира, за да изследва съществуването на реален риск жалбоподателят да бъде подложен на преследване заради политическите му или религиозни убеждения, съставляващо нечовешко и унижително отношение. Трябва да се определи дали този орган е разполагал с достатъчно солидна фактическа основа, за да е следвало да заключи, че изпълнението на ЕЗА ще доведе до конкретен и индивидуален риск в това отношение, поради което да го откаже. Съдът отбелязва, че няма компетентност да се произнесе относно връзката между осигурената от Женевската конвенция защита на бежанците и разпоредбите на правото на ЕС, и по-специално Рамковото решение, и че Конвенцията и протоколите ѝ не защитават правото на убежище като такова. Неговата задача се свежда до преценка дали е нарушена забраната на чл. 3 за връщане на чужденец в държава, където е изправен пред реален риск от нечовешко или унижително отношение или дори изтезания, която включва и забраната за *refoulement* по смисъла на Женевската конвенция (*N.D. et N.T. c. Espagne* [GC], n°s 8675/15, 8697/15, § 188). Не е негова задача да изследва дали решението на страна по тази конвенция да предостави бежански статут на дадено лице трябва да се тълкува като осигуряващо му

същия статут и в останалите страни по нея (*M.G. c. Bulgarie*, n° 59297/12, § 88). Що се отнася до спазването на чл. 3 Съдът отбелязва, че Рамковото решение относно ЕЗА не предвижда основание за отказ тя да бъде изпълнена, свързано с бежанския статут на лицето. При все това, за да предоставят такъв статут на жалбоподателя, шведските власти са намерили към онзи момент достатъчно доказателства за риск да бъде преследван в страната си на произход, и Съдът трябва специално да съобрази това при преценката за реалността на риска от излагането му на отношение в нарушение на чл. 3, ако бъде предаден. Преценката следва да се извърши с оглед на положението към момента на решението на изпълняващия съдебен орган. Този орган е приел бежанския статут на жалбоподателя за фактор, който трябва да се отчете специално и да се съвмести с принципа за взаимно доверие, но който не представлява автоматично дерогиране на този принцип и не оправдава сам по себе си отказ за изпълнение на ЕЗА. Според Съда подобна позиция не противоречи сама по себе си на Конвенцията, стига изпълняващият съдебен орган да е извършил преценка към момента, в който е взел решението си, дали жалбоподателят е изложен на риск от нечовешко или унижително отношение, ако бъде предаден на румънските власти. В случая той е извършил такава преценка, като е изследвал дали, извън статута му на бежанец, неговото лично положение не е пречка за предаването му. Разменил е информация с шведските власти, които са отговорили, че смятат да запазят бежанския му статут, но без да се произнесат относно продължаващото съществуване, 10 години след предоставянето му, на риск от преследване в неговата страна на произход. Проверил е и дали искането за изпълнение на ЕЗА не е направено с дискриминационна цел, по-специално заради политическите му мнения. Преценил е наличието на риск от нечовешко или унижително отношение в

светлината на решението *Aramandei et autres*. С оглед на всичко това е приел, че доказателствата, с които разполага, не водят до заключение за политическа цел на ЕЗА, и от друга страна, че само принадлежността на жалбоподателя към MISA не е достатъчна да обоснове опасение, че в Румъния правата му ще бъдат накърнени заради неговите мнения или убеждения. Съдът отбелязва, че в становището си пред него жалбоподателят не сочи нищо в подкрепа на наличието на риск да бъде подложен на преследване, съставляващо отношение с тежест, която достига прага по чл. 3, а само твърди, че изпълняващият съдебен орган неправилно е приел мотивите на решението *Aramandei et autres* за достатъчни да заключи, че той не е изложен на риск. Нищо в материалите пред изпълняващия съдебен орган или пред Съда не показва той все още да е бил изложен на риск от преследване по религиозни съображения в Румъния. При тези обстоятелства и въпреки че шведските власти не са възнамерявали да отнемат бежанския статут на жалбоподателя, Съдът намира, че изпълняващият съдебен орган, след извършеното задълбочено и цялостно разглеждане на личното му положение, не е разполагал с достатъчно солидна фактическа основа, за да установи реален риск от нарушение на чл. 3 и да откаже изпълнението на ЕЗА на това основание.

2) Твърдяното нарушение на чл. 3 поради условията на задържане в Румъния

142-145. Съдът препраща към съображенията и изводите във връзка с условията за прилагане на ПЕЗ, изложени в §§ 112-116 по-горе, които се отнасят и за този случай. Отбелязва, че следва да прецени дали предоставената от изпълняващия съдебен орган защита на основните права е била явно недостатъчна, така че презумпцията да е оборена. По въпроса дали този орган е разполагал с достатъчно солидна фактическа основа, за да установи, че

изпълнението на ЕЗА би довело до реален риск от нарушение на чл. 3 поради условията на задържане в Румъния, Съдът отбелязва, че жалбоподателят се е ограничил до най-общо осъждане на положението на политическите опозиционери в Румъния, включително в затворите, и намира, че направеното от него описание на условията в румънските пенитенциарни заведения не е било нито достатъчно подробно, нито достатъчно подкрепено, за да представлява начало на доказване на реален риск от третиране в нарушение на чл. 3. Освен това се е позовал на решението *Aranyosi et Căldăraru*, за да обоснове наличието на структурни недостатъци, едва пред КС,

който няма правомощия за оценка на фактите. При тези обстоятелства Съдът счита, че изпълняващият съдебен орган не е бил длъжен да изиска от румънските власти допълнителна информация и не е разполагал с достатъчно солидна фактическа основа, за да установи съществуването на реален риск от нарушение на чл. 3 и да откаже изпълнението на ЕЗА на това основание.

146. С оглед на изложеното Съдът стига до заключение, че изпълнението на ЕЗА не е довело до нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

3. ПРАВО НА СВОБОДА И СИГУРНОСТ

- ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Властите не са проявили достатъчно старание при подготовката на необходимите документи по депортирането на жалбоподателя за Нигерия, при което причините за продължаващото му задържане са престанали да бъдат основателни.

Решение по делото [Feilazoo v. Malta \(no. 6865/19\)](#).

Виж по-долу раздел [„Други права“](#)

С оглед продължителността на задържането, ограниченията на свободата на движение и условията на живот в нарушение на чл. 3, задържането в транзитна зона в очакване да бъдат разгледани молбите на жалбоподателите за убежище представлява незаконно *de facto* задържане.

Решение по делото [R.R. and Others v. Hungary \(application no. 36037/17\)](#)

Фактите: Жалбоподателите са мъж, бременната му съпруга и трите им малолетни деца от иранско-афганистански произход. На 19 април 2017 г. семейството влязло в Унгария и било задържано в транзитната зона Rösztke на границата със

Сърбия, където подали молби за убежище и в продължение на 4 месеца чакали произнасяне по тях. Службата по миграция и убежища издала решение за настаняването на семейството в зоната за семейства в транзитната зона. Семейството било настанено във фургон с площ 13 кв. м., оборудван с 3 двуетажни легла, без климатизация или вентилация, където било изключително горещо през лятото, а при отваряне на вратата и прозореца ставало течение и фургонът се пълнел с насекоми.

На 29 юни 2017 г. жалбоподателите били преместени в зона за изолация, тъй като майката и децата се разболели от Хепатит Б, където условията били по-лоши. В зоната за изолация нямало хладилник, микровълнова печка и пералня. На децата бил даден пясък за игра. Жалбоподателите твърдят, че храната била некачествена и неподходяща за деца и бременна жена, както и че майката трябвало да си ушие дрехи за бременна от чаршафите. На жалбоподателите били предоставени основни медицински услуги, вкл. посещения в болница, но не и психологическа помощ, от която имали нужда. Въпреки изрична молба, на най-малкото дете (на 7 месеца) било отказано да му бъдат поставени задължителни ваксини. Гинекологичните прегледи на бременната жена били извършвани винаги в присъствието на полицаи мъже.

Поради обстоятелството, че R.R. кандидатствал за трети път за убежище, административните органи му отказали безплатна храна. Той бил принуден да живее в крайна бедност и невъзможност да набави храна за себе си. Мъжът разчитал на

остатъците от храна на своето семейство, молел за храна други настанени бежанци или търсел годна за консумация храна в кошовите за отпадъци.

На 15 август 2017 г. на жалбоподателите е издадено разрешение за влизане и временно пребиваване на територията на Унгария (статут на допуснат чужденец, *befogadott*). Властите обаче им отказват статут на бежанци или на лица, нуждаещи се от субсидиарна закрила. На 8 септември 2017 г. е издадено ново решение по същество, с което жалбоподателите са признати за лица, нуждаещи се от субсидиарна закрила. Междувременно, на 25 август 2017 г. жалбоподателите заминават за Германия, където по-късно им е предоставена международна закрила.

Решението:

Твърдението за нарушение на чл. 3 от Конвенцията

Жалбоподателите се оплакват, че са били принудени да живеят в продължение на 4 месеца в нечовешки и унижителни условия за живот, които били несъвместими с гаранциите по чл. 3. Първият жалбоподател се оплаква, че му били отказани автоматично всякакви условия за настаняване без административният орган да е издал мотивирано решение за това в нарушение на разпоредбите на Директива 2013/33/ЕС за определяне на стандарти относно приемането на кандидати за международна закрила.

37-45. Правителството твърди, че всеки дискомфорт, претърпян от семейството, не е достигнал минималното ниво на суровост, за да се приложи чл. 3. По отношение на първия жалбоподател правителството посочва, че той не е имал право да се ползва от условията, предоставени на останалите, защото в конкретния времеви период се разглеждала третата му молба за закрила, и

въпреки това основните му битови потребности били задоволени, поради което жалбата му била недопустима или очевидно неоснователна. По отношение на втората жалбоподателка и трите деца правителството счита, че е осигурило адекватни медицински грижи каквито получавали и унгарските граждани, децата били в добро здравословно състояние под медицинско наблюдение.

48-49. Съгласно утвърдената практика на Съда малтретирането трябва да достигне минимално ниво на суровост, за да попадне в обхвата на чл. 3. Оценката на това ниво е относителна и зависи от всички обстоятелства по делото, най-вече от продължителността на третирането, неговите физически или психически последици и в някои случаи от пола, възрастта и здравословното състояние на жертвата. Що се отнася до условията на задържане и живот на търсещите убежище, Съдът е обобщил съответните общи принципи по делото *Khlaifia and Others v. Italy* ([GC], no. 16483/12, §§ 158-69). Съдът подчертава, че децата са изключително уязвими и имат специфични нужди във връзка с тяхната възраст и ниво на самостоятелност. По същия начин, съгласно директивите на ЕС, регулиращи задържането на мигранти, децата са особено уязвима категория и се нуждаят от специалното внимание на властите. Съдът припомня, че в последните години е изследвал условията, при които са настанявани деца, и дали те отговарят на изискванията на чл. 3 (вж. *S.F. and Others v. Bulgaria*, no. 8138/16, §§ 80-83).

51-52. Съдът вече е разглеждал условията за живот в съответната транзитна зона в Унгария (вж. *Ilias and Ahmed* ([GC], no. 47287/15, §§ 186-94) и е приел, че те са задоволителни с оглед относително кратките срокове на престой на настанените. За разлика от делото *Ilias and Ahmed*, където жалбоподателите са възрастни и са били задоволени основните им жизненни

потребности по време на престоя им от 23 дни, то настоящия случай се характеризира със статуса на първия жалбоподател на повторно търсец закрила, ниската възраст на децата и обезпокоителното здравословно състояние на тяхната бременна майка.

53-56. По отношение на първия жалбоподател Съдът отбелязва, че той се е озовал в изключително тежко положение, тъй като е прекарал четири месеца в състояние на крайна бедност и невъзможност да задоволява една от основните си нужди – за храна. Правителството не оспорва, че е отказало да му осигури безплатно храна. По делото не се съдържа информация за това колко често и каква храна е успявал да си набавя жалбоподателя. Съдът припомня, че съгласно Директивата за условията на приемане, Унгария има право да ограничи или отнеме възможността на жалбоподателя да се ползва от условията, но само по изключение и само с мотивирано решение (чл. 20, параграф 5 от тази директива). Съдът отбелязва, че такова решение на унгарските власти липсва. Съдът отхвърля доводите на правителството, че жалбоподателят е могъл да си осигурява храна от семейството си; да си купува храна с помощта на социалните работници; че благотворителни организации са се грижили за основните му потребности, включително храна. В това отношение Съдът отбелязва също така, че няма никакво споразумение между правителството и неправителствени организации за доставки на храна. Освен това Съдът подчертава, че не може да се пренебрегне и обстоятелството, че жалбоподателят може да напуска транзитната зона само в посока Сърбия, което би осуетило разглеждането на молбата му за закрила, поради което е бил изцяло зависим от унгарските власти що се отнася до задоволяването му на тази основна потребност. Следователно Съдът постановява, че е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

58-59. По отношение на останалите жалбоподатели Съдът отбелязва, че съгласно Глава IV от Директивата за условията на приемане държавите са длъжни да вземат предвид специфичното състояние на малолетни деца и бременни, като уязвими категории съгласно тази директива, както и да направят индивидуална преценка за специфичните им нужди по време на престоя им. Съдът отбелязва, че в настоящия случай такава преценка не е извършвана, а обстоятелството, че децата са придружавани от техните родители, не освобождава унгарското правителство от задължението им да предприеме адекватни мерки за тяхната закрила, като част от позитивните задължения на държавата по чл. 3 от Конвенцията (вж. *Muskhadzhiyeva and Others v. Belgium*, no. 41442/07, §§ 57-8).

60-61. При общата си преценка за условията на живот Съдът обръща специално внимание на няколко обстоятелства. На първо място, Съдът посочва, че жалбоподателите са изтърпели и тежки горещини, които не са за подценяване и могат да имат неблагоприятно въздействие върху здравословното им състояние. На второ място, условията на настаняване са били неподходящи за малки деца, като леглата не са били пригодени за тях, а в продължение на месец и половина при поставянето им в зоната за изолация децата не са имали достъп до зоните за игра за деца, както и до специално организирани дейности за децата в зоната. Съдът подчертава, че жалбоподателите са били лишени и от всякакъв контакт с другите обитатели на транзитната зона и представителите на неправителствените организации.

62-64. Що се отнася до медицинските грижи и психологичната и психиатричната помощ Съдът посочва, че майката и децата са получили медицински грижи, вкл. специализирани. Що се отнася до липсата на устен превод по време на медицинските

прегледи на майката Съдът отбелязва, че възможността пациентът да бъде лекуван от персонал, който говори неговия език, не е установена част на правото, залегнало в чл. 3 от Конвенцията (вж. решението *Rooman v. Belgium* [GC], № 18052/11, § 151). Съдът не намира доказателства, че тази езикова бариера е ограничила ефективния ѝ достъп до лечение, което е било нормално достъпно. Това, което Съдът намира за смущаващо обаче е липсата на медицинска документация по отношение на най-малкото дете на жалбоподателката и безспорното твърдение на жалбоподателите, потвърдено и от доклада на СРТ, че не са му били поставени препоръчаните за възрастта му ваксини. Той също така приема, че външното медицинско обслужване в присъствието на полицейски служители (мъже) – твърдение, което не се оспорва от правителството – трябва да е причинило известен дискомфорт на жалбоподателите, особено по време на гинекологичните прегледи на втората жалбоподателка. Допълнителна загриженост у Съда буди фактът, че към момента на разглеждане на делото в транзитната зона не е имало професионална психологическа помощ за травмираните лица, търсещи убежище. Съдът взема под внимание аргумента на жалбоподателите, че майката е имала психични проблеми от дълго време поради травма в Афганистан и е получавала помощ в Сърбия, но не е получавала никакво психологическо или психиатрично лечение в транзитната зона. Съдът отбелязва продължителността на престоя на жалбоподателите в транзитната зона и посочва, че гореспоменатите условия, в зависимост от обстоятелствата по делото, може да не достигнат прага на суровост, необходим за ангажиране на чл. 3, когато задържането е с кратък срок, но в случай на по-дълъг период тяхното повтаряне и натрупване непременно би имало вредни последици за изложените на тях лица

64-65. С оглед на всички обстоятелства – продължителността на престоя, особено здравословно състояние на втората жалбоподателка и наподобяващата на затвор среда с присъщите за задържането ограничения, които са особено тежки за малко дете и трябва да са причинили на децата-жалбоподатели тревожност и психологически смущения, като ситуацията трябва да е накърнила родителския образ в очите на децата – Съдът постановява, че майката и трите деца са били подложени на унижително отношение, което е надхвърлило прага на суровост и следователно е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

Твърдението за нарушение на чл. 5, §§ 1 и 4 от Конвенцията

70-73. Жалбоподателите се оплакват, че са били задържани в транзитната зона в нарушение на чл. 5, § 1, което се е превърнало в *de facto* лишаване от свобода, за което не е бил издаден какъвто и да било акт. Възражението на правителството, че са влезли доброволно в транзитната зона, не означавало, че са дали съгласие да бъдат задържани. Освен това те са могли да напускат зоната само в посока Сърбия, което би довело до отхвърляне на молбите им за закрила.

74-83. Съдът припомня факторите, които е вземал предвид, когато е определял разликата между ограничаване на свободата на движение и лишаване от свобода в контекста на задържането на чужденци в транзитни зони: (i) индивидуалното положение на жалбоподателите и техния избор, (ii) приложимия правен режим на съответната държава и неговата цел, (iii) съответната продължителност, особено в светлината на целта и процесуалната защита, с която се ползват жалбоподателите, и (iv) естеството и степента на действителните ограничения, наложени на или понесени от жалбоподателите (вж. *Ilias and Ahmed*, цитирано по-горе, §§ 217-18, и

Z.A. and Others v. Russia [GC], № 61411/15 и 3 други, § 138, 21). Съдът отбелязва, че жалбоподателите са чакали месеци преди да пресекат границата между Сърбия и Унгария по собствено желание. При всички случаи унгарските власти са имали възможност да извършат всички необходими проверки и да разгледат молбите им преди да решат дали да ги приемат или не. По отношение на правния режим и неговата цел Съдът препраща към делото *Ilias and Ahmed*, където е установено, че максималният период на задържане не трябва да надхвърля 4 седмици. Няма данни този срок да е бил предмет на законодателни промени. В настоящия случай този срок не е спазен, а производството по разглеждане на молбите е далеч от бърз, като жалбоподателите са очаквали резултат 4 месеца без да са налице изключителни обстоятелства или да са създадени каквито и да било пречки за нормалното протичане на производството. Що се отнася до естеството на задържането и наложените ограничения Съдът постановява, че ситуацията наподобява на лишаване от свобода в затвор при лек режим, а мерките са станали още по-ограничителни с преместването на жалбоподателите в зоната за изолация, като в допълнение материалните условия са били в нарушение на чл. 3. От всичко това следва, че престоят на жалбоподателите в транзитната зона представлява de facto лишаване от свобода и следователно чл. 5, § 1 е приложим към настоящия случай.

84-92. В преценката си дали задържането е било законно, Съдът препраща към чл. 8 от Директивата за условията на приемане, съгласно който държавите членки не могат да задържат лице единствено поради това, че то е кандидат за международна закрила, както и към постоянната си съдебна практика (вж. цитираното *Z.A. and Others v. Russia*, §§ 159-63), където се посочва, че всяко лишаване от свобода трябва да бъде в съответствие с предвидена в закона

процедура, която да отговаря на критериите за качество, както и да не допуска произвол. Когато става въпрос за лишаване от свобода, от съществено значение е да бъде спазен общият принцип на правната сигурност и следователно условията за лишаване от свобода, съгласно вътрешното право, да бъдат ясно определени, а самият закон да бъде предвидим при прилагането му. Съдът подчертава, че властите не са издали решение, което да съдържа конкретни мотиви за задържането, включително индивидуална оценка и разглеждане на други възможни принудителни мерки, поради което постановява, че е налице нарушение на чл. 5, § 1 от Конвенцията.

93-95. Съдът намира нарушение и на чл. 5, § 4 от Конвенцията поради това, че жалбоподателите не са разполагали с правно средство да обжалват законосъобразността на de facto задържането си в транзитния център.

• РЕШЕНИЯ НА СЪДА НА ЕС

1) Член 1, параграф 1 и член 8, параграф 1, буква в) от Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 година относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки, изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета от 26 февруари 2009 г., трябва да се тълкуват в смисъл, че европейска заповед за арест може да се издаде въз основа на съдебен акт на издаващата държава членка, с който се разпорежда изпълнението в тази държава членка на наложено от юрисдикция на трета държава наказание, когато в приложение на двустранно споразумение между тези държави съответната присъда е била призната с акт на юрисдикция на издаващата държава членка. За

да бъде издадена европейска заповед за арест, обаче е необходимо, от една страна, издирваното лице да е било осъдено на наказание лишаване от свобода за срок не по-малко от четири месеца, и от друга, в производството, довело до постановяването в третата държава на присъдата, впоследствие призната в издаващата държава членка, да са спазени основните права, и в частност задълженията, произтичащи от членове 47 и 48 от Хартата на основните права на Европейския съюз.

2) Член 4, точка 7, буква б) от Рамково решение 2002/584, изменено с Рамково решение 2009/299, трябва да се тълкува в смисъл, че в случай на европейска заповед за арест, издадена въз основа на съдебен акт на издаващата държава членка, който

позволява изпълнението в тази държава членка на наложено от юрисдикция на трета държава наказание, когато съответното престъпление е било извършено на територията на последната държава, на въпроса дали това престъпление е било извършено „извън територията на издаващата държава членка“ трябва да се отговори, като се вземе предвид наказателната компетентност на третата държава, в случая Кралство Норвегия, което е допуснало преследването на това престъпление, а не наказателната компетентност на издаващата държава членка.

Решение на СЕС по дело [C-488/19](#)

4. ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВ СЪДЕБЕН ПРОЦЕС И ПРЕЗУМПЦИЯ ЗА НЕВИНОВНОСТ

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Липса на обективна безпристрастност на съдия, който разглежда две последователни тясно свързани производства – наказателно и гражданско, като член на състава в Апелативен съд, разгледал наказателното производство, а след това като член на състава във Върховния съд, разгледал гражданското производство.

Решение по делото [Stoimenovikj and Miloshevikj v. North Macedonia \(no. 59842/14\)](#)

Фактите: Жалбоподателите са баща и син, наследници на Б.С. – майка на първия жалбоподател и баба на втория.

През 2007 г. първият жалбоподател бил осъден заедно с майка си Б.С. и с още 19 души за пране на пари чрез сключване на фиктивни договори за заеми, които били нотариално заверявани от първия жалбоподател в качеството му на нотариус. Въз основа на тези договори трети лица превеждали суми по банкова сметка на Б.С. На 26 февруари 2008 г. апелативният съд в Скопие в състав от петима съдии, сред които и съдия М.С., потвърдил присъдата. В решение от 114 страници, апелативният съд подробно обсъдил всички фактически обстоятелства, възражения на защитата и мотиви на първоинстанционния съд. На 3

декември 2009 г. Върховният съд потвърдил решението на апелативния съд.

На 17 юли 2008 г. Б.С. предявила граждански искиве срещу трети лица за осъждането им да ѝ заплатят суми по други договори за заем, различни от тези, които били предмет на наказателното производство. На 1 юли 2010 г. ответниците по тези дела предявили установителни искиве за прогласяване на договорите за нищожни, с твърдение, че те били фиктивни също като онези, които били предмет на наказателното производство, и никога не били извършвани имуществени престации по тях, тъй като единственото основание за сключването им било пране на пари. На 30 август 2011 г. делата били обединени. На 12 септември 2011 г. първоинстанционният съд в Скопие отхвърлил исковите на Б.С. и прогласил нищожността на договорите за заем. Съдът се позовал на констатациите и мотивите на наказателния съд и на свидетелските показания, събрани в наказателното производство. Б.С. обжалвала решението, но на 25 април 2012 г. апелативният съд потвърдил в цялост първоинстанционното решение. Адвокатът на Б.С. подал касационна жалба от нейно име без да посочи, че тя междуременно е починала. На 26 декември 2013 г. петчленен състав на Върховния съд, сред които и съдия М.С., отхвърлил жалбата като неоснователна. Върховният съд се позовал на фактическите констатации, направени от долните съдилища, както и на констатациите и мотивите на съда, направени в наказателното производство.

Решението:

Оплакването за нарушение на чл. 6 от Конвенцията

Жалбоподателите се оплакват, че е нарушено правото им на справедлив съдебен процес поради липса на обективна безпристрастност на състава на Върховния съд, отхвърлил касационната жалба на тяхната наследодателка. По-конкретно, те твърдят, че съдия М.С. трябвало да си направи самоотвод, тъй като е била част от състава на апелативния съд, разгледал наказателното производство срещу Б.С. и първия жалбоподател.

По допустимостта на жалбата:

22-24. Правителството твърди, че жалбата е недопустима, тъй като е подадена след смъртта на Б.С. Жалбоподателите твърдят, че са наследници и имат правен интерес да подадат жалбата. Съдът посочва, че съгласно установената му практика и автономното понятие за „жертва“, жалбата от роднина е допустима, когато с нея се повдига въпрос от общ интерес, свързан със зачитането „правата на човека“ (чл. 37, § 1 in fine) и жалбоподателят има правен интерес от жалбата, или въз основа на прякото въздействие върху правата на жалбоподателя (вж. *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania [GC], no. 47848/08, §§ 97 и 98*). Съдът намира, че първият жалбоподател има имуществен интерес, тъй като е пряк наследник на Б.С. и е могъл да наследи онова, което евентуално би било присъдено в производството пред националния съд. Според Съда вторият жалбоподател не е пряк наследник и няма пряк интерес от жалбата, поради което жалбата му е недопустима.

27-30. Правителството твърди също така, че жалбоподателят не е изчерпал всички налични вътрешноправни средства за

защита, поради което жалбата му е недопустима, а именно могъл е да поиска отвода на съдия М.С. преди Върховният съд да се произнесе по делото. Жалбоподателят твърди, че това не е било възможно, тъй като съставът на Върховния съд е станал известен едва при връчване на съдебното решение, тъй като не е имало открито заседание. Адвокатът на Б.С. не е имал никаква възможност да научи за състава на съда, който трябвало да разгледа делото, както и било невъзможно да се предвиди, че съдия М.С., наказателен съдия в Апелативен съд, ще се окаже член на състава, разглеждащ гражданското дело във Върховния съд. Съдът посочва, че съществуващото правно средство трябва да се гарантира както на теория, така и на практика, в противен случай не може да се счита за достъпно и ефективно (вж. *Vučković and Others v. Serbia (preliminary objection) [GC], nos. 17153/11 and 29 others, § 71*). Следователно Съдът приема, че е адвокатът на Б.С. не е имал действителна възможност да научи, че съдия М.С. е била част от състава, разглеждащ делото във Върховния съд, поради което жалбата е допустима.

По основателността на жалбата

32-33. Жалбоподателят твърди, че съдия М.С. е била действащ председател на Върховния съд в периода 18 юли – 5 декември 2012 г. и следователно е определила състава, който да разгледа касационната жалба, подадена малко преди това. Освен това, делото на Б.С. е единственото гражданско дело, разглеждано от съдия М.С. Жалбоподателят счита, че съдия М.С. трябвало да си направи отвод, тъй като вече е формирала своето убеждение като член на състава, разгледал наказателното производство срещу Б.С. и приел, че тя е участвала в организирана престъпна група за пране на пари. Жалбоподателят изтъква още, че гражданските съдилища се позовават на констатациите и доказателствата от

наказателното производство, за да постановят, че договорите са фиктивни, поради което всяко участие на съдия от наказателното производство е било предопределящо изхода на гражданското производство. От друга страна, правителството посочва, че гласът на съдия М.С. не е бил решаващ, както и че тя не е извършила никакви действия, които да хвърлят съмнение по отношение на нейната непристрастност от субективна страна. Що се отнася до обективния тест правителството посочва, че опасенията на жалбоподателя, са неоснователни, тъй като наказателното и гражданското производство са имали за предмет различни договори за заем.

35. Съдът посочва, че оплакването на жалбоподателят засяга единствено непристрастността на съдебния състав от обективна страна, не и от субективна, поради което ограничава анализа си само до обективния тест за непристрастност.

37. Съдът постановява, че договорите, предмет на гражданското производство, са сключени между Б.С. като заемодател и трети лица заематели, и са били заверени от жалбоподателя в качеството му на нотариус, поради което макар и да не са напълно същите като тези в наказателното производство, те имат сходен характер, ако не и идентичен, което е и един от основните аргументи за прогласяването им за нищожни. Освен това Съдът подчертава, че съставът на Върховния съд изрично се е позовал на основанията, на които е била ангажирана наказателната отговорност на Б.С.

39-41. На следващо място, Съдът отбелязва, че имайки предвид тайната на съвещанието, не е възможно да се направи преценка на действителното влияние на съдия М.С. върху решението на Върховния съд, но въпреки това правителството не оспорва, че тя е била председател на Върховния съд към момента на подаване на касационната жалба

и разпределянето ѝ на съответния състав на Върховния съд. Не може също така да се предположи, че към момента на постановяване на решението по гражданското дело съдия М.С. не е знаела за участието си в въззивното наказателно производство. Въпреки това обаче няма данни, че съдия М.С. е имала намерението да си направи отвод и да уведоми председателя на Върховния съд, че 5 години по-рано е била част от състава на апелативния съд, разглеждал наказателното дело, макар в националното законодателство да е залегнало такова задължение за уведомяване. По-нататък, Съдът посочва, че не е ясно каква е причината, поради която на съдия М.С. е било възложено участието в гражданското отделение на Върховния съд, където като част от него тя е разгледала единствено настоящото дело и никога не е разглеждала друго гражданско дело през цялата си кариера на върховен съдия.

42. В светлината на изложеното Съдът постановява, че опасенията на жалбоподателя, че съдия М.С. е била предубедена при разглеждане на гражданското дело, са обективно обосновани. Съставът на Върховния съд не покрива изискуемите стандарти на Конвенцията за обективна непристрастност. Следователно е налице нарушение на чл. 6 от Конвенцията.

• РЕШЕНИЯ НА СЪДА НА ЕС

Член 10 от Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000, изменен с Регламент (ЕО) № 2116/2004 на Съвета от 2 декември 2004 г., трябва да се тълкува в смисъл, че не се прилага

към случай, в който към датата на подаване на иска относно родителската отговорност е установено, че дете е придобило обичайно местопребиваване в трета държава в резултат на отвлечане в тази държава. В такъв случай компетентността на сезираната юрисдикция трябва да се определи в съответствие с приложимите международни конвенции, а при липса на такава международна конвенция — в съответствие с член 14 от този регламент.

Решение на СЕС по дело [C-603/20 PPU](#)

Член 8, параграф 1, буква в) от Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 г. относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки, изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета от 26 февруари 2009 г., във връзка с член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз и практиката на Съда, трябва да се тълкува в смисъл, че не са изпълнени изискванията, присъщи на ефективната съдебна защита, от която трябва да се ползва лице, срещу което е издадена европейска заповед за арест за целите на наказателното преследване, ако както европейската заповед за арест, така и съдебният акт, на който тя се основава, са издадени от прокурор, който може да бъде квалифициран като „издаващ съдебен орган“ по смисъла на член 6, параграф 1 от това рамково решение, но не подлежат на съдебен контрол в издаващата държава членка преди предаването на

издирваното лице от изпълняващата държава членка.

Решение на СЕС по дело [C-648/20 PPU](#)

1) Член 21, параграф 2а от Конвенцията за прилагане на споразумението от Шенген от 14 юни 1985 г. между правителствата на държавите от Икономическия съюз Бенелюкс, Федерална република Германия и Френската република за постепенното премахване на контрола по техните общи граници, подписана в Шенген на 19 юни 1990 г. и влязла в сила на 26 март 1995 г., изменена с Регламент (ЕС) № 610/2013 на Европейския парламент и на Съвета, трябва да се тълкува в смисъл, че не се прилага за гражданина на трета държава, на когото е отказана виза за дългосрочно пребиваване.

2) Правото на Съюза, поспециално член 34, параграф 5 от Директива (ЕС) 2016/801 на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2016 г. относно условията за влизане и пребиваване на граждани на трети държави с цел провеждане на научно изследване, следване, стаж, доброволческа дейност, програми за ученически обмен или образователни проекти и работа по програми „au pair“ във връзка с член 47 от Хартата, трябва да се тълкува в смисъл, че задължава държавите членки да предвидят процедура за обжалване на решенията, с които се отказва виза с цел следване, по смисъла на тази директива, правилата за която процедура са част от правния ред на всяка държава членка, при спазване на принципите на равностойност и на ефикасност,

като на определен етап в нея трябва да се гарантира правно средство за защита пред съд. Запитващата юрисдикция трябва да провери дали разглежданото в главното производство заявление за национална виза за дългосрочно пребиваване с цел следване попада в приложното поле на посочената директива.

Решение на СЕС по дело [C-949/19](#)

1) При наличието на изменения в национална правна уредба, чрез които: на първо място, се отнема компетентността на една национална юрисдикция да се произнася като първа и последна инстанция по жалби на кандидати за назначаване на съдийски длъжности в определен съд, като Sąd Najwyższy (Върховен съд, Полша), срещу решения на орган, като Krajowa Rada Sądownictwa (Национален съдебен съвет, Полша), да не предложи на президента на Република Полша тяхното назначаване на тези съдийски длъжности, а това на други кандидати, на второ място, се прекратяват по силата на закона производствата по такива жалби, когато са образувани, но все още не са приключили, като се изключва възможността разглеждането им да продължи или да бъдат заведени отново, и на трето място, по този начин се отнема възможността на такава юрисдикция да получи отговор на преюдициалните въпроси, които е отправила до Съда:

– член 267 ДФЕС и член 4, параграф 3 ДЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат

такива изменения, когато е видно, че конкретната последица от тези изменения е възпрепятстването на Съда да се произнесе по преюдициални запитвания, като отправените му от тази юрисдикция, и изключването на всяка възможност в бъдеще за повторно отправяне на подобни запитвания от национална юрисдикция, което запитващата юрисдикция следва да установи въз основа на всички релевантни обстоятелства,

– член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска такива изменения, когато е видно, че тези изменения биха могли да породят у правните субекти оправдани съмнения в неподатливостта на назначените от президента на Република Полша съдии въз основа на посочените решения на Rada Sądownictwa (Национален съдебен съвет) на влиянието на външни фактори, и по-конкретно на пряко или непряко влияние от законодателната и изпълнителната власт, както и в неутралността им по отношение на противопоставящите се интереси, и в този смисъл биха могли да станат причина тези съдии да не създават впечатление за независимост или за безпристрастност и с това потенциално да се накърни доверието, което правосъдието трябва да вдъхва на правните субекти в едно демократично общество и в една правова държава, което запитващата юрисдикция следва да установи въз основа на всички релевантни обстоятелства.

В случай на установено нарушение на посочените членове принципът на предимство на правото на Съюза

трябва да се тълкува в смисъл, че задължава запитващата юрисдикция да остави без приложение разглежданите изменения, независимо дали те са законодателни или конституционни, и съответно да продължи да упражнява компетентността си за разглеждане на производства по споровете, с които е била сезирана преди въвеждането на тези изменения.

2) Член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска разпоредби, които въвеждат изменения в действащото национално право и съгласно които:

– от една страна, независимо от подаването на жалба от кандидат за съдийска длъжност в определена юрисдикция като Sąd Najwyższy (Върховен съд, Полша) срещу решението на орган като Krajowa Rada Sądownictwa (Национален съдебен съвет, Полша) да не предложи на президента на Република Полша неговото назначаване, а това на други кандидати, това решение влиза в сила в частта, с която са предложени другите кандидати, така че жалбата не е пречка за назначаването на последните от президента на Република Полша, а евентуалната отмяна на посоченото решение, в частта, с която жалбоподателят не е предложен за назначаване, не води до нова преценка на неговото положение с оглед на евентуалното му назначаване на съответната длъжност, и

– от друга страна, не се допуска такова обжалване на основание неправилна оценка дали кандидатът отговаря на критериите,

вземани предвид при преценката дали да бъде предложен за назначаване,

когато е видно, че тези разпоредби биха могли да породят у правните субекти оправдани съмнения в неподатливостта на назначените от президента на Република Полша съдии въз основа на решенията на Krajowa Rada Sądownictwa (Национален съдебен съвет) на влиянието на външни фактори, и по-конкретно на пряко или непряко влияние от законодателната и изпълнителната власт, както и в неутралността им по отношение на противопоставящите се интереси, и в този смисъл биха могли да станат причина тези съдии да не създават впечатление за независимост или за безпристрастност и с това потенциално да се накърни доверието, което правосъдието трябва да вдъхва на правните субекти в едно демократично общество и в една правова държава, което запитващата юрисдикция следва да установи въз основа на всички релевантни обстоятелства.

В случай на установено нарушение на член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС принципът на предимство на правото на Съюза трябва да се тълкува в смисъл, че задължава запитващата юрисдикция да остави без приложение посочените разпоредби и да приложи действалите преди това национални разпоредби, като същевременно сама упражни предвидения с последните разпоредби съдебен контрол.

Решение на СЕС (голям състав) по дело [C-824/18](#)

5. ПРАВО НА ЗАЧИТАНЕ НА ЛИЧНИЯ ЖИВОТ

• РЕШЕНИЯ НА СЪДА НА ЕС

Член 25, параграф 1 от Конвенцията за прилагане на Споразумението от Шенген от 14 юни 1985 г. между правителствата на държавите от Икономическия съюз Бенелюкс, Федерална република Германия и Френската република за постепенното премахване на контрола по техните общи граници, подписана в Шенген (Люксембург) на 19 юни 1990 г. и влязла в сила на 26 март 1995 г., изменена с Регламент (ЕС) № 265/2010 на Европейския парламент и на Съвета от 25 март 2010 г., трябва да се тълкува в смисъл, че допуска правна уредба на държава членка, която позволява издаването, продължаването или подновяването на разрешение за пребиваване с цел събиране на семейството, поискано на територията на тази държава членка от гражданин на трета страна, за когото е подаден сигнал в Шенгенската информационна система за целите на отказ за влизане в Шенгенското пространство и чиято самоличност не е можело да бъде установена чрез валиден пътен документ, когато предварително е извършено консултиране относно интересите на подалата сигнала държавата членка и те са били взети предвид, а разрешението за пребиваване е издадено, продължено или подновено само поради наличие на „сериозни

основания“ по смисъла на тази разпоредба.

Решение на СЕС по дело [C-193/19](#)

1) Член 15, параграф 1 от Директива 2002/58/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 12 юли 2002 г. относно обработката на лични данни и защита на правото на неприкосновеност на личния живот в сектора на електронните комуникации (Директива за правото на неприкосновеност на личния живот и електронни комуникации), изменена с Директива 2009/136/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2009 година, във връзка с членове 7, 8 и 11 и член 52, параграф 1 от Хартата на основните права на Европейския съюз трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, позволяваща достъпа на публични органи до съвкупност от данни за трафик или данни за местонахождение, които могат да предоставят информация за комуникациите, извършени от ползвател на средство за електронна комуникация, или за местонахождението на използваните от него крайни устройства и да позволят да се направят точни изводи относно неговия личен живот, за целите на предотвратяването, разследването, разкриването и преследването на

престъпления, без този достъп да е ограничен до производствата за борба с тежката престъпност или за предотвратяване на сериозни заплахи за обществената сигурност, независимо от продължителността на периода, за който е поискан достъпът до посочените данни, и от обема или вида на наличните данни за подобен период.

2) Член 15, параграф 1 от Директива 2002/58, изменена с Директива 2009/136, във връзка с членове 7, 8 и 11 и член 52, параграф 1 от Хартата на основните права трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, която оправомощава прокуратурата, чиято задача е да ръководи наказателното разследване и евентуално да представлява държавното обвинение в последващо производство, да разреши достъпа на публичен орган до данните за трафик и до данните за местонахождение за целите на наказателно разследване.

Решение на СЕС по дело [C-746/18](#)

Член 5 от Директива 2008/115/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 година относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни, във връзка с член 24 от Хартата на основните права на Европейския съюз трябва да се тълкува в смисъл, че държавите членки са длъжни да вземат надлежно предвид висшите интереси на детето, преди да приемат решение за връщане, едновременно с което се постановява и забрана за влизане, дори когато адресат на това решение не е ненавършило пълнолетие лице, а неговият баща.

Решение на СЕС по дело [C-112/20](#)

6. СВОБОДА НА СЪБРАНИЯТА И СДРУЖАВАНЕТО

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

В продължение на 20 дни властите са толерирали сериозните неудобства, причинени от неразрешеното разполагане на над 300 палатки и сцена на булеварда пред парламента по време на организиран от опозицията мирен протест. При тези обстоятелства премахването на обектите, разпръскването на събранието от полицията след оказване на съпротива от страна на протестиращите и осъждането на жалбоподателя за нападение над длъжностно лице не представляват незаконна и непропорционална намеса в правата му по чл. 11.

Решение по допустимостта по делото [Knežević v. Montenegro](#) (dec.) (no. 54228/18)

Фактите: Към съответния момент жалбоподателят е бил лидер на опозицията, а неговата политическа партия е била част от опозиционна коалиция. През септември 2015 г. опозиционната коалиция организирала протестен митинг за период от двадесет дни. Въпреки полученото разрешение от общината за разполагане на редица преместваеми обекти в парка срещу парламента, организаторите ги поставили на булеварда пред парламента (включително

палатки и сцена). Целта на митинга била да се изрази публичен протест и недоволство от стандарта на живот в страната и да се иска сформирането на временно правителство, което да организира провеждането на парламентарни избори. Протестът бил разпръснат от полицията сутринта на 17 октомври. Страните не спорят, че по това време в палатките е имало около 50 души, които са били предупредени с мегафони от полицията да се отдалечат за да бъдат разглобени сцената и палатките. Протестиращите отказали и образували жив щит, съпротивлявайки се на полицаите. Жалбоподателят бил арестуван и осъден за нападение над полицаи на четири месеца лишаване от свобода.

Решението:

Жалбоподателят се оплаква, че премахването на палатките и сцената, разпръскването на събранието, както и арестуването и осъждането му са били в нарушение на свободата му на мирно събрание по чл. 11.

70-72. Член 11 защитава само свободата на мирните събрания. В настоящия случай нищо не подсказва, че протестите не са имали мирен характер или че организаторите, включително жалбоподателят, са имали намерения да упражнят насилие. Макар че жалбоподателят е осъден за нападение над полицаи, това е станало в напрегнатите моменти, когато полицията е започнала да разпръсква протестиращите, и не е показателно за първоначални насил-

ствени намерения от негова страна. Следователно той се е ползвал от защитата на чл. 11.

73-80. Съдът напомня основните принципи, изведени в практиката му относно приложението на чл. 11 – *Kudrevičius and Others v. Lithuania [GC]*, (no. 37553/05, §§ 91-92, §100, §102, §§ 108-110 and §§ 142-160) и *Primov and Others v. Russia* (no. 17391/06, §§ 116-119). По-конкретно Съдът вече е постановявал, че разпръскване на митинга или арестуване на участниците, както и наложените наказания за участие в митинг, представляват намеса в правото на свобода на събранията (*Kasparov and Others v. Russia*, no. 21613/07, § 84), както и че е важно сдруженията и другите лица, които организират демонстрации, като участници в демократичния процес, да спазват правилата, регулиращи този процес, като се съобразяват с действащите разпоредби (вж. цитираното *Kudrevičius and Others*, § 155 in fine). Умишленото неспазване на тези правила от страна на организаторите и структурирането на демонстрацията или на част от нея по такъв начин, че да предизвика смущения в обичайния живот и други дейности в степен, надвишаваща неизбежната при тези обстоятелства, представлява поведение, което не може да се ползва със същата привилегирована защита по Конвенцията, както политическата реч или дебатите по въпроси от обществен интерес или мирното изразяване на мнения по такива въпроси. Договарящите държави се ползват с широка дискреция при преценката на необходимостта от предприемане на мерки за ограничаване на такова поведение (ibid., § 156). Умишленото сериозно нарушаване от страна на демонстрантите на обичайния живот и на законно извършваните от други лица дейности, в степен, по-значителна от тази, причинена от нормалното упражняване на правото на мирно събрание на обществено място, може да се счита за „укоримо поведение“, което може да оправдае налагането на санкции, дори от

наказателен характер (ibid., § 173). При разглеждането на пропорционалността на наложената санкция трябва да се вземе предвид и нейният смразяващ ефект. Последващите принудителни мерки, като например използването на сила за разпръскване на събранията и арестите, задържането и/или последвалите административни санкции на участниците, могат да имат за резултат тяхното и на други лица обезкуражаване да участват в подобни събрания в бъдеще.

80-85. По отношение на премахване на палатките и сцената – на организаторите на протеста е било разрешено да поставят за определен период от време в парка срещу сградата на парламента редица временни обекти, включително сцена. В противоречие с това разрешение, както и с действащото по това време законодателство, организаторите са поставили сцената не в парка, а на платното за движение пред парламента. Освен това без никакво разрешение те са разпънали около 300 палатки на платното. По този начин организаторите, включително и жалбоподателят, умишлено не са спазили собственото си искане, правилата и условията на издаденото от властите разрешение. Освен това те са нарушили нормалния живот и други дейности в степен, надвишаваща неизбежната. Въпросният булевард бил най-натовареният път в града и блокирането му напълно възпрепятствало нормалната дейност на други хора и служби в продължение на двадесет дни. Подобно поведение, макар и по-малко сериозно от прибягването до физическо насилие, може да се определи като „укоримо“ (вж. *mutatis mutandis* цитираното *Kudrevičius*, §§ 173-74 и *Barraco v. France*, no. 31684/05, §§ 46-47). Издаденото от инспектор на общинската полиция решение, с което е било разпоредено премахването на палатките и сцената, по никакъв начин не е попречило на провеждането на самия протестен митинг. Организаторите обаче са отказали да подпишат съобщението за връчване,

придружаващо това решение, не са го изпълнили и не са позволили на двама инспектори на общинската полиция да го изпълнят.

86. По отношение на разпръскване на митинга – властите са толерирали неудобствата и пречките в продължение на двадесет дни: въпреки че законът е позволявал, те не са наложили никакви глоби на организаторите и/или протестиращите; забранили са движението по въпросния булевард, за да улеснят митинга; а временните обекти са били премахнати едва в края на този период. През тези двадесет дни организаторите, включително и жалбоподателят, са имали възможност свободно да изразяват своите възгледи. Само по себе си не е било необосновано властите да преценят, че периодът е достатъчен и че не може повече да се допуска причиняването на сериозните неудобства. Участниците, сред които и жалбоподателят, са отказали да се подчинят на искането на полицията да се оттеглят, за да бъдат премахнати сцената и палатките. Те са образували жив щит и са оказали съпротива, включително като са разкъсали полицейския кордон и са навлезли в булеварда. Едва след тази съпротива командващият полицай е наредил да се разпръсне събранието. При тези обстоятелства намесата на полицията не надхвърля свободата на преценка на националните органи.

87-89. Относно ареста и осъждането на жалбоподателя – жалбоподателят не е бил обвинен и осъден за организиране на протест, а именно за нападение над длъжностно лице, изпълняващо служебните си задължения. Според собствените му твърдения жалбоподателят многократно е бутнал полицейския служител. Полицаят е запазил спокойствие и не е приложил никаква сила спрямо жалбоподателя. Съдът повтаря, че чл. 11 не дава имунитет срещу

наказателно преследване за насилствени действия по време на публични събрания (вж. *mutatis mutandis Primov and Others*, цитирано по-горе, § 165). Съдът също така признава, че когато отделни лица са замесени в актове на насилие, държавните органи се ползват с по-широка свобода на преценка когато разглеждат необходимостта от намеса в свободата на събранията и налагането на санкция за такива укорими действия може да се счита за съвместимо с гаранциите на чл. 11 от Конвенцията (вж. *Gülçü v. Turkey*, no. 17526/10, § 116). Съдът е много внимателен при преценката на пропорционалността по отношение на смразяващия ефект на наказателните санкции. В настоящия случай обаче санкцията не е била наложена за това, че жалбоподателят е организирал и/или участвал в протестите. Нападението над длъжностно лице е престъпление; наложеното на жалбоподателя наказание е било под законоустановения минимум; и той е излежал по-малко от три месеца. В конкретния случай това наказание, макар и немалко, не е било в противоречие с чл. 11. Наказателното преследване и осъждането на жалбоподателя са били в съответствие със закона, преследвали са законни цели, а именно предотвратяване на безредици или престъпления и защита на правата и свободите на другите, и са били необходими в едно демократично общество.

89. С оглед на всичко изложено Съдът намира, че оплакването на жалбоподателя, че премахването на палатките и сцената, разпръскването на събранието и осъждането му за нападение над длъжностно лице представляват незаконна и непропорционална намеса в правата му по чл. 11, е явно необосновано и трябва да бъде отхвърлено в съответствие с чл. 35, §§ 3(а) и 4 от Конвенцията.

7. ПРАВО НА СОБСТВЕНОСТ

- РЕШЕНИЯ НА СЪДА НА ЕС

ВТ срещу Българска народна банка,

1) Член 7, параграф 6 от Директива 94/19/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 1994 година относно схемите за гарантиране на депозити, изменена с Директива 2009/14/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 2009 година, трябва да се тълкува в смисъл, че предвиденото в него право на вложителя да получи компенсация обхваща единствено изплащането от схемата за гарантиране на депозитите на неналичните депозити на този вложител до размера, определен в член 7, параграф 1а от тази директива, изменена с Директива 2009/14, след като компетентният национален орган установи неналичността на държаните от съответната кредитна институция депозити в съответствие с член 1, точка 3, подточка i) от посочената директива, изменена с Директива 2009/14, поради което член 7, параграф 6 от същата директива, изменена с Директива 2009/14, не дава основание да се счита, че посоченият вложител има право на обезщетение за вредата, причинена поради забавеното изплащане на гарантирания размер на всички негови депозити или поради недостатъчния надзор от страна на националните компетентни органи над кредитната институция, чиито депозити са станали неналични.

Разпоредбите на член 1, точка 3, подточка i) във връзка с разпоредбите на член 7, параграф 6 и член 10, параграф 1 от Директива 94/19, изменена с Директива 2009/14, трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба или договорна клауза, съгласно която депозит в кредитна институция, чиито плащания са преустановени, става изискуем едва след като компетентният орган отнеме издадения на тази институция банков лиценз и при условие че вложителят изрично е поискал изплащане на този депозит. По силата на принципа на предимство на правото на Съюза националният съд, сезиран с иск за обезщетение за вредите, за които се твърди, че са причинени поради изплащането на гарантирания размер на такъв депозит извън срока по член 10, параграф 1 от тази директива, изменена с Директива 2009/14, е длъжен за целите на произнасянето по този иск да не приложи тази национална правна уредба или договорна клауза.

Член 17, параграф 3 от Регламент (ЕС) № 1093/2010 на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 година за създаване на Европейски надзорен орган (Европейски банков орган), за изменение на Решение № 716/2009/ЕО и за отмяна на Решение 2009/78/ЕО на Комисията, с оглед на съображение 27 от този регламент, трябва да се тълкува в смисъл, че националният съд трябва да вземе предвид издадена на основание на тази разпоредба препоръка на Европейския банков орган, за да се произнесе по спора, с който е сезиран, и в частност по иск, с който се търси отговорност от

държава членка за вреди, причинени на частноправен субект поради неприлагането или неправилното или недостатъчно прилагане на правото на Съюза — основание за процедурата по разследване, приключила с издаването на тази препоръка. В производството пред компетентните национални съдилища частноправните субекти, претърпели вреди от установеното с такава препоръка нарушение на правото на Съюза, дори да не са адресати на тази препоръка, трябва да могат да черпят доводи от нея за установяването на отговорността на съответната държава членка в резултат от посоченото нарушение на правото на Съюза.

Препоръка ЕВА/РЕС/2014/02 на Европейския банков орган от 17 октомври 2014 година към Българска народна банка и Фонда за гарантиране на влоговете в банките относно необходимите действия за спазване на Директива 94/19/ЕО е невалидна, доколкото приравнява решението на Българска народна банка да постави Корпоративна търговска банка АД под специален надзор и да преустанови изпълнението на задълженията ѝ, на установяване на неналичността на депозитите по смисъла на член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19, изменена с Директива 2009/14.

Член 2, седмо тире от Директива 2001/24/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 4 април 2001 година относно оздравяването и ликвидацията на кредитни институции, с оглед на член 17, параграф 1 и член 52, параграф 1 от Хартата на основните права на Европейския съюз, трябва да се тълкува в смисъл, че мярката за временно преустановяване на плащанията, прилагана от национална централна банка спрямо кредитна институция като оздравителна мярка, имаща за цел да запази или възстанови финансовото състояние на тази кредитна институция, съставлява неоправдана и непропорционална намеса в упражняването на правото на собственост на вложителите в посочената кредитна институция, ако не зачита основното съдържание на това право и ако предвид непосредствения риск от финансови загуби, на който вложителите биха били изложени в случай на обявяването на кредитната институция в несъстоятелност, други по-малко обременителни мерки биха позволили постигането на същите резултати, което запитващата юрисдикция следва да провери.

Правото на Съюза, и по-специално принципът на отговорност на държавите членки за вреди, причинени на частноправни субекти от нарушаването на правото на Съюза, както и принципите на равностойност и на ефективност, трябва да се тълкува в смисъл, че:

- допуска национална правна уредба, която обвързва правото на частноправните субекти да получат обезщетение за вредите от нарушаването на правото на Съюза с предварителната отмяна на административното действие или бездействие, от което е настъпила вредата, стига тази отмяна, макар да се изисква за сходни искове, основани на нарушение на националното право, да не е на практика изключена или силно ограничена,
- не допуска национална правна уредба, която обвързва правото на частноправните субекти да получат обезщетение за вредите от нарушаването

на правото на Съюза с условието вредата да е причинена умишлено от съответния национален орган,

– допуска национална правна уредба, която обвързва правото на частноправните субекти да получат обезщетение за вредите от нарушаването на правото на Съюза с условието да се докаже наличието на действителна и сигурна вреда към момента на предявяването на иска, стига това условие, от една страна, да не бъде по-неблагоприятно от условията, приложими за сходни иски, основани на нарушение на националното право, и от друга страна, да не бъде уредено по начин, който прави упражняването на такова право на обезщетение невъзможно или прекомерно трудно предвид особеностите на конкретния случай.

Принципите на равностойност и ефективност трябва да се тълкуват в смисъл, че не задължават съда, сезиран с иск за обезщетение, формално основан на национална норма за отговорността на държавата за вреди от административна дейност, но в подкрепа на който се твърди нарушение на правото на Съюза вследствие на такава дейност, да квалифицира служебно този иск като предявен на основание член 4, параграф 3 ДЕС, стига приложимите разпоредби на националното право да не са пречка този съд да разгледа твърденията за нарушение на правото на Съюза, изтъкнати в подкрепа на този иск.

Решение на СЕС по дело [C-501/18](#) по преюдициално запитване на Административен съд София град

8. ЗАБРАНА ЗА ДИСКРИМИНАЦИЯ

- РЕШЕНИЯ НА СЪДА НА ЕС

1) Национална правна уредба, която предвижда паралелно прилагане в рамките на една и съща процедура за колективно уволнение на два различни режима на закрила на работниците на трудов договор за неопределено време в случай на колективно уволнение, извършено в нарушение на критериите за определяне на работниците, които да бъдат уволнени по тази процедура, не попада в приложното поле на Директива 98/59/ЕО на Съвета от 20 юли 1998 година за сближаване на законодателствата на държавите членки в областта на колективните уволнения и затова не подлежи на преценка от гледна точка на основните права, гарантирани от Хартата на основните права на Европейския съюз, и по-специално от членове 20 и 30 от нея.

2) Клауза 4 от Рамковото споразумение относно срочната

работа, сключено на 18 март 1999 г., което се съдържа в приложение към Директива 1999/70/ЕО на Съвета от 28 юни 1999 година относно Рамково споразумение за срочната работа, сключено между Европейската конфедерация на профсъюзите (CES), Съюза на индустриалците в Европейската общност (UNICE) и Европейския център на предприятията с държавно участие (СЕЕР), трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба, с която нов режим на закрила на работниците на трудов договор за неопределено време в случай на незаконно колективно уволнение се прилага и към работниците, чийто срочен трудов договор, сключен преди датата на влизане в сила на тази правна уредба, е бил преобразуван в договор за неопределено време след тази дата.

Решение на СЕС по дело [C-652/19](#)

- ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Следеното на кореспонденцията между Съда и жалбоподателя, отказът на властите да предоставят копия от необходимите на жалбоподателя документи в подкрепа на оплакванията му до Съда и неефективното процесуално представителство, предоставено чрез системата за безплатна правна помощ в производството пред Съда са в нарушение на правото на индивидуална жалба.

Решение по делото [Feilazoo v. Malta \(no. 6865/19\)](#)

Фактите: През 2018 г. жалбоподателят, нигерийски гражданин, изтърпял наложението му наказание лишаване от свобода за престъпления, свързани с наркотици. След освобождаването му от затвора той бил отведен в емиграционната служба, където бил уведомен, че ще бъде върнат в Нигерия и до депортирането му ще бъде настанен в център за задържане. Жалбоподателят отказал, в резултат на което възникнало сбиване между него и двама служители от затвора. Заради агресивното си поведение жалбоподателят бил осъден на лишаване от свобода. След изтърпяване на това наказание, на 16 май 2019 г. жалбоподателят бил настанен в център за задържане на мигранти от затворен тип, тъй като по смисъла на националното законодателство бил „забранен емигрант“ и съществувал риск от укриване. В последствие, на 24 май 2019 г. той отново бил преведен в затвора, за изтърпяване на друго наказание от 6 месеца лишаване от свобода.

Жалбоподателят твърди, че докато е бил в затвора, режимът на изтърпяване на наказанието е бил променян често с цел да се възпрепятства достъпа му до правна помощ. Освен това той твърди, че по това време са му били отказвани копия от медицинското му досие. Той бил освободен от затвора на 14 септември 2019 г. и директно бил приведен в емиграционния център, където останал задържан до 13 ноември 2020 г.

Междувременно, на 19 август 2019 г. жалбоподателят подава жалбата си до Съда, като на правителството са комуникирани много от оплакванията му. Съдът поканил жалбоподателя да упълномощи свой представител и дал срок за постигане на приятелско споразумение. На 23 октомври 2019 г. в Съда било получено директно от националното Бюро за правна помощ пълномощно, подписано от национален адвокат, определен за процесуален представител на жалбоподателя по реда за предоставяне на безплатна правна помощ. Този адвокат не отговорил на нито едно от писмата на Съда, нито представила становище по делото, въпреки че била помолена да го направи. Правителството било уведомено за ситуацията. Жалбоподателят твърди, че този адвокат не се е свързвал с него и че той не е получавал правна помощ. Изглежда че поради конфликти между жалбоподателя и назначения му адвокат, последният е поискал пълномощното му по делото да бъде оттеглено, но националният съд не се е произнесъл по този въпрос поради пандемията от Ковид-19.

Решението:

По възражението за допустимост

46-63. Съдът намира за неоснователни предварителните възражения на правителството по допустимостта на оплакванията по чл. 3 (условия на задържане) и чл. 5, тъй като правителството не е доказало, че законодателството предоставя адекватни средства за защита относно условията на задържане (вж. *Aden Ahmed v. Malta*, no. 55352/12, § 64), както и производствата по конституционно обжалване не осигуряват на жалбоподателите бърз преглед на текущото им задържане. Съдът отбелязва също така, че и двете оплаквания касаят продължаващи нарушения и са съществували към момента на подаване на жалбата.

64. Същото не може да се каже за останалите оплаквания на жалбоподателя по чл. 3 (употребата на прекомерна сила срещу него при задържането и липсата на разследване), както и за оплакването му по чл. 6, по отношение на които конституционната жалба по принцип предоставя ефективно средство за защита и Съдът намира, че това производство е било достъпно за жалбоподателя.

Твърдяното нарушение на чл. 3 от Конвенцията

65-73. Жалбоподателят твърди, че центърът за задържане, в който е бил задържан заедно с други лица, търсеци убежище, не е бил построен за тази цел, тъй като е представлявал бивша военна казарма, сглобена от складове. Стотици хора били натъпкани в различни зони на военните бази в много тежки условия, а останалите сгради се използвали за военни цели. Условията на задържане там били много по-лоши от тези в затвора. Твърди липса на хигиена, медицинска грижа и пълноценна храна. Посочва, че вследствие на неговите жалби до полицията и омбудсмана на 29 април 2020 г., е бил жертва на заплахи, поради което е помолил да бъде преместен от спалното помещение. Жалбоподателят е бил настанен в контейнер (със структура, подобна на контейнери за превоз), където е бил държан

в изолация в продължение на близо 75 дни без достъп до естествена светлина и свеж въздух, без климатик и всяка негова молба да излезе да подиша чист въздух била отхвърляна. През тези седмици той имал ограничен достъп до телефон и следователно и до своя упълномощен представител. На 13 юли 2020 г. бил преместен в друго жилищно помещение, само за да научи, че то се използвало за новопристигналите емигранти, държани в карантина поради епидемията от Ковид-19. Едва на 29 август 2020 г. в следствие на повтарящи се молби от настоящия му представител, той бил преместен извън тези помещения.

74-79. Правителството твърди, че условията на задържане на жалбоподателя не представлявали необичайно тежки условия на задържане. Настанените имали достатъчно площ, условия за отдых, гледане на телевизия, четене и упражнения на открито (от 7,30 до 17,00 ч. през зимата и до 20,00 ч. през лятото).

80-83. Съдът припомня, че съгласно чл. 3 държавата трябва да гарантира, че дадено лице е задържано в условия, които са съвместими със зачитането на човешкото достойнство, и че начинът и методът на изпълнение на мярката за задържане не подлагат лицето на страдание или изпитания с интензивност, надвишаваща неизбежната степен на болка, присъща на задържането (вж. *A.A. v. Greece*, no. 12186/08, § 55). При оценка на условията на задържане, трябва да се вземат предвид кумулативните ефекти от тези условия, както и конкретните твърдения на жалбоподателя. Продължителността на периода, през който дадено лице е задържано при специфични условия, също трябва да се вземе предвид. Пълната липса на лично пространство в местата за задържане и достъпът до упражнения на открито, естествената светлина или въздух, наличието на вентилация, и спазване на основните санитарни и хигиенни изисквания (вж. *M.S.S. v. Belgium and Greece* [GC], no.

30696/09, § 222) са важни фактори при определяне дали условията съответстват на чл.3.

84-86. Съдът вече е имал възможност да изрази своята загриженост относно пригодността на мястото и условията на задържането в казармата Сафи Баракс, където е бил задържан жалбоподателя (вж. *Suso Musa v. Malta*, no. 42337/12, § 101, в контекста на оплакване по чл. 5). Съдът е имал повод да разгледа условията на задържане в казармите в Сафи и е установил нарушение на чл. 3 във връзка със задържането на уязвими лица за продължителни периоди от време (вж. *Abdullahi Elmi and Aweys Abubakar*, nos. 25794/13 and 28151/13, §§ 114-115). Въпреки това, Съдът отбелязва, че настоящото дело се отнася до последващ период, поради което следва да ограничи своята преценка до становищата, представени му от страните. Съдът припомня, че по делата, свързани с твърдения за неадекватни условия на задържане не следва да се прилага стриктно принципа *affirmanti incumbit probatio* (този, който твърди нещо, трябва да докаже твърдението си), тъй като по тези дела правителството ответник има достъп до информация, която може да потвърди или обори тези твърдения. Съответно жалбоподателите могат да изпитат определени трудности при снабдяването с доказателства, които да обосноват жалбата. Все пак в такива случаи от жалбоподателите може да се очаква да представят поне подробно изложение на фактите, от които се оплакват, и да предоставят – доколкото е възможно – някои доказателства в подкрепа на своите оплаквания (вж. *Visloguzov v. Ukraine*, no. 32362/02, § 45). Неуспехът на правителството да представи убедителни доказателства за материалните условия на задържане може да доведе до заключения относно основателността на твърденията на жалбоподателя.

87-88. Съдът отбелязва, че в настоящия случай жалбоподателят е представил снимки, в подкрепа на твърденията си относно пренаселеността в центъра, без обаче да дава точни подробности. Правителството, което е в по-добра позиция да предостави тези данни, не е предало достатъчно информация, за да може Съдът да определи действителната площ, предоставена на жалбоподателя през съответния период. И тъй като и двете страни не предоставят информация относно точния брой на настанените лица през целия период и съответните измервания на разполагаемата площ Съдът не може да направи извод за пренаселеност, която е била достатъчно сериозна, за да обоснове сама по себе си констатация за нарушение на чл. 3.

89-93. Съдът отбелязва, че особено впечатление прави фактът на задържане на жалбоподателят сам в контейнер в продължение на почти седемдесет и пет дни (от 29 април до 13 юли 2020 г.) без достъп в контейнера на естествена светлина или свеж въздух, както и че през първите четиридесет дни (от 29 април до 8 юни) той не е имал никаква възможност за занимания на открито. Съдът счита, че макар и само по себе си настаняването в контейнер да не представлява нечовешко и унижително отношение, ограничената светлина и вентилация, от които се оплаква в настоящия случай жалбоподателят, будят безпокойство. Тези условия на задържане трябва да са били влошени от ограниченото, ако изобщо е имало такова, време за упражнения през първите четиридесет дни. Освен това през тези седемдесет и пет дни, през които е бил държан в контейнер, но особено през първите четиридесет дни от този период, през които не му е било позволено дори да излезе да се поразходи, жалбоподателят е бил подложен на изолация *de facto*, макар и не *de jure*. Въпреки това спрямо задържането остават приложими същите общи принципи (вж. *Podeschi v. San Marino*, no. 66357/14, §§

109 и 116), а именно, че трябва да се вземат предвид конкретните условия, строгостта на мярката, нейната продължителност, преследваната цел и последиците от нея за съответното лице. В тази връзка продължителният период на задържане налага да се изследва обосновката на предприетите мерки, необходимостта от налагането им и тяхната пропорционалност по отношение на други възможни ограничения, гаранциите предложени на жалбоподателя, за да се избегне произвол, и мерките, предприети от властите, за да се уверят, че физическото му и психическо състояние му позволяват да остане изолиран. Не се оспорва, че жалбоподателят е бил изолиран с цел собствената му защита и по негова молба. Въпреки това строгостта и продължителността на мярката изглежда прекомерна при тези обстоятелства. Не са били предприети мерки от властите, чрез които да се гарантира, че физическото и психическото му състояние е позволявало да остане в изолация, или са били налице други алтернативи на тази изолация. Съдът изразява загриженост и от твърдението, което не е опровергано от правителството, че след този период жалбоподателят е бил преместен в жилищни помещения, където са били настанявани новопристигнали емигранти, държани под карантина поради епидемията от Ковид-19. Съдът отбелязва, че няма данни жалбоподателят да се е нуждаел от такава карантина, особено след изолацията. Поставянето му за няколко седмици с други лица, които биха могли да застрашат здравето му, при липсата на каквито и да било обосновани съображения в тази насока, не може да се счита за мярка, съответстваща на основните санитарни изисквания. Изложените по-горе съображения са достатъчни за Съда да заключи, че в настоящия случай е налице нарушение на чл. 3.

Твърдяното нарушение на чл. 5, § 1 от Конвенцията

94-97. Жалбоподателят твърди, че задържането му в центъра, продължаващо повече от една година към момента на последната му кореспонденция със Съда, не е в съответствие с чл. 5, § 1, тъй като властите не били действали усърдно във връзка с депортирането и били наясно, че то може да бъде осъществено.

98-100. Правителството твърди, че задържането на жалбоподателя било оправдано, тъй като перспективите за връщане били възможни. То било за целите на депортирането му. След като станало ясно, че депортирането е невъзможно, жалбоподателят бил информиран, че може да напусне центъра.

101-104. В чл. 5 е залегнало основно право на човека, а именно защита на индивида срещу произволна намеса от страна на държавата в правото му на свобода. Едно от изключенията, съдържащо се в буква f), позволява на държавата да контролира свободата на чужденците във връзка с миграцията.

105-110. Първият период на задържане на жалбоподателя с цел депортиране (16-23 май 2019 г.) е бил кратък и не би могло да се каже, че не е имало изгледи той да бъде депортиран, или че властите не са осъществили своите функции усърдно. Същото не може да се каже обаче за следващия период от 15 септември 2019 г. до 13 ноември 2020 г. В този случай жалбоподателят е бил задържан с цел депортиране за около четиринадесет месеца. През този период не е имало висящи съдебни спорове пред националните съдилища и заповедта за експулсиране е подлежала на незабавно изпълнение, поради което забавянето в настоящия случай не може да се разглежда като дължащо се на необходимостта да се изчака произнасянето по правен спор. На второ място, Съдът

отбелязва, че единствената видима стъпка, предприета от властите през въпросните четиринадесет месеца, е да отправят еднократно искане до нигерийските власти за издаване на документ за пътуване на жалбоподателя. Съдът счита, че макар малтийските власти да не са могли да задължат нигерийските да издадат такъв документ, няма индикации, че през този период те са преследвали въпроса енергично или са се стремели да започнат съответни преговори с оглед ускоряване на депортирането (*Tabesh v. Greece*, по. 8256/07, § 56). С изпращането на една вербална нота в продължение на четиринадесет месеца, властите едва ли могат да се считат за активни и усърдни (сравни *Auad v. Bulgaria*, по. 46390/10, §§ 130 и 132 и *Amie and Others v. Bulgaria*, по. 58149/08, §§ 76-77). Следва да се посочи също така, че не е имало индикации за желание за издаване на временен документ за пътуване, тъй като нигерийските власти са имали съмнения относно самоличността на жалбоподателя. Горепосоченото е достатъчно за Съда да заключи, че основанието за задържането на жалбоподателя не е било валидно през целия период на неговото лишаване от свобода. Следователно е налице нарушение на чл. 5, § 1 от Конвенцията.

Твърдяното нарушение на чл. 34 от Конвенцията.

112-116. Жалбоподателят твърди, че е била препятствана кореспонденцията му със Съда – оплаква се, че нямал възможност да води кореспонденция със Съда без намесата на затворническите власти и че му бил отказан достъп до материали, предназначени да докажат оплакванията му. Отделно се оплаква от действията и бездействията на представителя му, назначен по националната система за правна помощ. Правителството оспорва оплакванията

117-119. Съдът припомня, че практиката на прихващане, отваряне и четене на писмата

на затворниците представлява намеса в правото на зачитане на кореспонденцията. От изключителна важност за ефективното функциониране на системата на индивидуална жалба, гарантирана от чл. 34 от Конвенцията, е жалбоподателите или потенциалните жалбоподатели да могат да общуват свободно с органите по Конвенцията, без да бъдат подлагани на каквато и да е форма на натиск от страна на властите да оттеглят или променят своите оплаквания. В този контекст „натискът“ включва не само пряка принуда и явни актове на сплашване, но и други неправомерни косвени действия или контакти, целящи да разубедят или обезкуражат жалбоподателите да използват средство за защита по Конвенцията (вж. *Aydin v. Turkey*, 25 септември 1997 г., §§ 115-117). Преглеждането на писма от страна на затворническите власти също може да попречи на жалбоподателите да заведат делата си пред Съда (вж. *Klyakhin v. Russia*, по. 46082/99, § 119). Практиката на Съда допуска отварянето на входящи писма от адвокат, ако затворническите власти имат разумна причина да смятат, че те съдържат незаконни неща, и когато са предоставени подходящи гаранции. Не е допустимо обаче отваряне на входящи писма от органите по Конвенцията. Съдът припомня, че е важно да се спазва поверителността на неговата кореспонденция, тъй като тя може да се отнася до обвинения срещу затворнически власти или служители на затвора. Отварянето на писма от и до органите по Конвенцията несъмнено дава възможност те да бъдат прочетени, а понякога може да създаде и риск от репресии от страна на персонала на затвора срещу съответния затворник (вж. *Peñaranda Soto v. Malta*, по. 16680/14, § 98).

120-122. Докато е изтърпявал наказанието лишаването от свобода в затвора част от кореспонденцията на жалбоподателя със Съда е била преглеждана от затворническите власти, а дори и копирана – твърдение, което не се оспорва от правителството. В центъра

за задържане на мигранти кореспонденцията му със Съда му е била предавана чрез местния му адвокат за правна помощ чрез имейли до персонала на центъра. Тези имейли са съдържали информация за разглеждането на делото в Съда. Препредаването на информация, свързана с висящи производства пред Съда чрез трети лица, които освен това могат да бъдат обект на самите жалби, може да създаде риск от репресия. Съдът припомня, че процесуалните задължения на договарящите се страни по членове 34 и 38 от Конвенцията трябва да бъдат изпълнени независимо от крайния изход от производствата и то по начин, че да се избегне какъвто и да е действителен или потенциален ефект на разколебаване върху жалбоподателите или техните представители (вж. *Mehmet Ali Ayhan and Others v. Turkey*, nos. 4536/06 и 53282/07, § 41). Съдът счита, че жалбоподателите, които са задържани, както в настоящия случай, са в особено уязвимо положение, тъй като кореспонденцията им със Съда – и с останалия външен свят – зависи от администрацията.

123-124. Съдът вече е констатирал нарушение на чл. 34 от Конвенцията на основание, че властите не са успели да гарантират, че на жалбоподателя, който е бил зависим от тях (затворник без адвокат), е била осигурена възможност да получи копия от документи, които са му били необходими, за да обоснове жалбата си пред Съда (вж. *Сапо Моуа v. Spain*, no. 3142/11, § 52). Съдът отбелязва, че в настоящия случай оплакването на жалбоподателя относно невъзможността да направи копия на документи, необходими да обоснове жалбата си, се отнася до периода, когато е бил в затвора и не е имал адвокат, съответно доводът на правителството, че въпросните документи са можели да бъдат получени от служебния му адвокат не може да бъде приет.

124. С оглед на изложеното Съдът счита, че при обстоятелствата по настоящото дело непредставянето от страна на властите на жалбоподателя на копия от документите, които са му били необходими, за да обоснове жалбата си, както и фактът, че кореспонденцията му по делото пред Съда не е била конфиденциална, представя неоправдана намеса в правото му на индивидуална жалба.

125-126. Съдът отбелязва, че съгласно съдебната си практика по чл. 6 в изпълнение на задължението за предоставяне на страните по граждански производства на правна помощ, когато тя е предвидена във вътрешното право, държавата трябва да прояви старание, така че да осигури на тези лица реално и ефективно ползване на правата, гарантирани от чл. 6. Следва да бъде създадена подходяща институционална рамка за осигуряване на ефективно правно представителство на правоимащите лица и достатъчно ниво на защита на техните интереси. В определени случаи държавата следва да вземе мерки, когато ѝ станат известни проблеми с правното представителство. От обстоятелствата по делото зависи дали съответният орган трябва да предприеме действия или разглеждайки производството като цяло да заключи, че правното представителство може да се счита за „практично и ефективно“. Назначаването на адвокат, който да представлява страна в производството, само по себе си не гарантира ефективността на предоставяната услуга (вж. *Siałkowska v. Poland*, no. 8932/05, § 100). От съществено значение е също така системата за правна помощ да предлага на лицата, които прибягват до нея, значителни гаранции за защита срещу произвол (вж. *Gnahoré v. France*, no. 40031/98, § 38). Държавата обаче не може да носи отговорност за всеки недостатък в работата на адвоката (вж. *Kamasinski v. Austria*, 19.12.1989, § 65). С оглед независимостта на юридическата професия от държавата, воденето на делото се урежда в отношенията

между страната и нейния адвокат, независимо дали адвокатът е назначен по системата за правна помощ или е избран от страната. Именно поради това, отговорността на държавата съгласно Конвенцията може бъде ангажирана само при особени обстоятелства (вж. *Artico v. Italy*, 30 май 1980, § 36; *Rutkowski v. Poland* (dec.), no. 45995/99 и *Cuscani v. the United Kingdom*, no. 32771/96, § 39). Съдът е приел в практиката си, че познаването на процесуалното и материалното право е от компетенцията на адвоката. При липса на компетентност някои грешки могат, когато са от решаващо значение за достъпа на лицето до съд и когато са необратими, да доведат на практика до липса на ефективно процесуално представителство, което води до ангажиране на отговорността на държавата по Конвенцията (вж. *Anghel v. Italy*, no. 5968/09, § 61).

127-131. В настоящия случай, след като на ответното правителство са били комуникирани редица оплаквания, за целите на производството пред Съда е бил необходим адвокат и на този етап на жалбоподателя е била предоставена правна помощ, а местният адвокат е бил назначен от националните съдилища. Въпреки това Съдът е на мнение, че в настоящия случай това предоставяне не е било достатъчно, за да гарантира правото на жалбоподателя на индивидуална жалба по „конкретен и ефективен начин“. Съдът ще остави открит въпроса за качеството на съветите, дадени на жалбоподателя, или дали върху него е бил упражнен натиск да се откаже от жалбата си. Достатъчно е да се отбележи, че адвокатът не е успял да поддържа редовен конфиденциален контакт клиент-адвокат. Още по-фрапиращо е, че адвокатът му се е отказал от пълномощията си, без да уведоми жалбоподателя (и/или Съда) и без националните съдилища да са отменили назначаването. В резултат на това, в противоречие със задълженията си, адвокатът не е представил становища от

името на жалбоподателя, когато това е било поискано, действие, което е могло да навреди непоправимо на делото на жалбоподателя. Нещо повече, последното е предприето въпреки напомнянето в писмото на Съда от 22 януари 2020 г., в което ясно се посочва, че в качеството си на представител тя трябва да информира жалбоподателя за производството пред Съда по всяко време и да поддържа редовен контакт с него, за да получава съответните указания и да спазва сроковете на Съда. Съдът отбелязва, че с писмо от същата дата правителството е било информирано за горното, но въпреки това никой държавен орган не е предприел стъпки за подобряване на ситуацията. Поведението на правния представител и липсата на каквито и да било действия от страна на държавните органи за подобряване на ситуацията са довели до удължаване на производството пред Съда, въпреки че делото е било с приоритет. Тези обстоятелства според Съда представляват неефективно представителство при особени обстоятелства, които ангажират отговорността на държавата по Конвенцията. Накрая Съдът припомня, че в тежест на заинтересованата страна е да проявява особено старание при защитата на своите интереси. В тази връзка Съдът отбелязва, че жалбоподателят е проявил необходимото усърдие, като е водил съвестно делото си и се е опитвал да поддържа ефективен контакт с назначените му представители, въпреки трудностите, с които се е сблъсквал по време на задържането.

132-134. Така жалбоподателят е бил поставен в положение, в което усилията му да упражни правото си на индивидуална жалба пред този Съд чрез процесуален представител, назначен в рамките на националната система за правна помощ, са се провалили в резултат на възпрепятстването от страна на държавата. От горните съображения следва, че държавата-ответник не е изпълнила задълженията си по чл. 34 от Конвенцията.

Състав на Голямото отделение отказва да приеме искане за съвещателно мнение съгласно Протокол № 16 към Конвенцията, тъй като не се отнася до въпрос, по който запитващият съд би имал нужда от напътствия, предоставени от Съда чрез произнасянето на такова мнение, които да му позволят да осигури зачитане на правата по Конвенцията при решаване на делото, с което е сезиран.

Решение на състав на Голямото отделение по искане за съвещателно мнение (по. P16-2020-001)

1-2. Върховният съд („ВС“) на Словакия е отправил до Съда искане за съвещателно мнение по въпроса: „Могат ли процесуалните действия, извършени в наказателното производство от служителите на Инспектората към Министерството на вътрешните работи, които са пряко подчинени – както персонално, така и функционално – на министъра на вътрешните работи, и събраните от тях доказателства да послужат за доказване и обосноваване на законно, независимо и безпристрастно наказателно преследване на полицейски служители, също подчинени на този министър, по-специално с оглед на законосъобразния и справедлив процес пред съда, включително самите съдебни решения, в светлината на гаранциите, предоставени от чл. 2, § 1, чл. 3 и/или чл. 6, § 1 от Конвенцията?“.

3-4. Съвещателното мнение е поискано в рамките на наказателно производство срещу полицаи за нарушаване на обществения ред и телесна повреда. Инспекторатът е органът, натоварен с разследването по подозрения срещу полицейски служители. Той е провел разследването и е събрал множество

доказателства под наблюдението на районната прокуратура, която е внесла обвинителен акт. Районният съд е признал полицейския служител за виновен и му е наложил глоба. Въззивният съд е оставил подадената от него жалба без уважение, а производството по касационната му жалба е висящо пред запитващия съд.

5-7. Словашкият ВС посочва двата основни защитни довода на подсъдимия: първо, че Инспекторатът е към министъра на вътрешните работи и му е подчинен, т.е. е под пряко политическо влияние; второ, че тъй като не е орган на полицията, Инспекторатът не е имал компетентност по Наказателно-процесуалния кодекс (НПК) да проведе разследването, поради което всичките му действия в случая били нищожни, а събраните доказателства не следвало да бъдат използвани в процеса. Запитващият съд смята, че се поставя и въпросът дали статусът на Инспектората е в съответствие с изискването на Конвенцията за ефективно разследване, което предполага то да е независимо и безпристрастно. При положение че както Инспекторатът, така и разследваният полицейски служител са на подчинение на министъра на вътрешните работи, той си задава въпроса дали Инспекторатът е достатъчно независим. Подчертава значението на гаранциите за справедлив процес още в досъдебната фаза на производството (като цитира напр. *Adamkiewicz v. Poland*, по. 54729/00, § 82). Позовава се и на други съдебни решения и материали относно ефективността на разследването, по-специално изискването то да е независимо от гледна точка на чл. 2 и чл. 3 от Конвенцията.

8-10. Според запитващия съд аргументацията на защитата очертава два въпроса. По първия от тях, а именно институционалната законност на Инспектората, той отбелязва, че Наказателната колегия на ВС е приела в свое уеднаквяващо практиката мнение, че

Инспекторатът е конституиран законосъобразно и че членовете му са полицейски служители, оправомощени да предприемат наказателно преследване по НПК. Смята обаче, че в това мнение не е разрешен вторият въпрос – за ролята на Инспектората в наказателното производство в светлината на изискванията за ефективно разследване, и по-специално за независимост и безпристрастност, и храни сериозни съмнения, че той отговаря на критериите на Конвенцията за независим орган, предназначен да разследва извършени от полицейски служители престъпления.

11-14. Съдът припомня посочената в преамбюла на Протокол № 16 към Конвенцията цел на производството за съвещателно мнение. Тя не е спорът да бъде отнесен пред Съда в Страсбург, а запитващият съд да получи напътствия по въпросите на Конвенцията, за да го реши (съвещателни мнения *P16-2018-001* и *P16-2019-001*). Съгласно чл. 1 от Протокол № 16 всеки посочен в съответствие с чл. 10 висш национален съд може да иска съвещателни мнения по „принципни въпроси, отнасящи се до тълкуването или прилагането на правата и свободите, определени в Конвенцията или протоколите към нея“, „само в рамките на висящо пред него дело“, като мотивира своето искане и представи релевантните правни и фактически данни за висящото дело. С оглед на предвиденото в чл. 2, § 1 от Протокол № 16 правомощие на състава на Голямото отделение да реши дали да приеме искането съобразно чл. 1, обяснителният доклад по този протокол уточнява (в § 15), че съставът трябва да мотивира всеки свой отказ, за да се засили диалогът между Съда и националните съдебни системи, включително чрез изясняване на смисъла, придаван от Съда на изискването за „принципни въпроси, отнасящи се до тълкуването или прилагането на правата и свободите, определени в Конвенцията или протоколите към нея“, което ще предостави на

националните съдилища напътствия при преценката дали да отправят искане за съвещателно мнение и така ще спомогне за възпирането на неуместни искания. Съдът отбелязва, че следователно трябва да разгледа съответствието на подаденото в настоящия случай искане с горните разпоредби и да вземе решение съгласно чл. 2 от Протокол № 16 и правило 93 от своя правилник.

15-18. След като установява, че разглежданото искане е подадено от отговарящ на предвидените условия национален съд в рамките на висящо пред него дело, Съдът пристъпва към преценка дали то поставя „принципни въпроси, отнасящи се до тълкуването или прилагането на правата и свободите, определени в Конвенцията или протоколите към нея“. Отбелязва, че запитващият съд трябва да счита мнението по принципния въпрос за необходимо при решаването на спора. С оглед на посочената по-горе цел на производството за съвещателно мнение Съдът обръща внимание, че няма компетентност да оценява фактите по дадено дело или основателността на становищата на страните относно тълкуването на националното право в светлината на правото по Конвенцията, нито да се произнася по изхода на производството. Наред с това, от чл. 1, §§ 1 и 2 от Протокол № 16 той е направил извода, че мненията, които произнася съгласно този протокол, „трябва да се ограничават до въпроси, пряко свързани с висящото на национално ниво производство“ (съвещателно мнение *P16-2018-001*, § 26). Съдът подчертава отново и че производството за съвещателно мнение няма за цел абстрактно разглеждане на законодателството (§ 10 от обяснителния доклад), нито Съдът може да разглежда абстрактни и общи по естеството си въпроси на правото по Конвенцията, с което би излязъл извън обхвата на съвещателното

мнение по смисъла на Протокол № 16 (съвещателно мнение *P16-2019-001*, § 55).

19-22. Съдът отбелязва, че в настоящия случай основният въпрос по висящото пред ВС дело е за справедливостта на съдебния процес срещу подсъдимия от гледна точка на чл. 6, § 1 от Конвенцията, но искането е обосновано и формулирано главно с позоваване на практиката по чл. 2 и чл. 3 от Конвенцията и техните изисквания за ефективно разследване. Предоставената информация за националното производство и за аргументите на страните в него не съдържа данни подсъдимият или някой друг да се е позовал на правата по чл. 2 и чл. 3. Поради това Съдът намира, че доколкото искането касае тълкуването на тези разпоредби, то не се отнася до въпроси, пряко свързани с висящото на национално ниво дело, по смисъла на чл. 1, §§ 1 и 2 от Протокол № 16 (съвещателно мнение *P16-2018-001*, § 26). Съдът отбелязва също така, че първостепенната цел на чл. 6, § 1 от Конвенцията в наказателноправната материя е да гарантира справедливо гледане на делото от „съд“, компетентен да се произнесе по основателността на „каквото и да е наказателно обвинение“, макар че е възможно предвидените в него гаранции да са релевантни и в досъдебното производство, ако и доколкото има вероятност първоначалното несъобразяване с тях да накърни сериозно справедливостта на съдебния процес. Въпросът, на който трябва да се отговори в това отношение, е дали производството като цяло е било справедливо (напр. *Ibrahim and Others v. the United Kingdom* [GC], nos. 50541/08 и др., §§ 253-54). Член 6 изисква съдът, сезиран да се произнесе по основателността на наказателно обвинение, да е независим от законодателната и изпълнителната власт, както и от страните (*Mustafa Tunç and Fecire Tunç v. Turkey* [GC], no. 24014/05, § 221). Отделно от установените в цитираната практика принципи, според Съда трябва да се отбележи и че самият запитващ съд в

произнесеното от наказателната му колегия уеднаквяващо практиката мнение е провел разграничение между справедливостта на наказателното производство от гледна точка на обвиняемия и ефективността и независимостта на разследването от гледна точка на жертвата на престъплението. Подчертал е по-специално, че ако производството не достигне до фазата на съдебно разглеждане по същество, жертвата е лишена от гаранцията за независимост, предоставяна на обвиняемия от съда, който гледа делото (вж. за това мнение *R.R. and R.D. v. Slovakia*, no. 20649/18, §§ 113-17). Според Съда в произнесеното мнение ВС е дал указания, относими към отговора на разглеждания в настоящото производство въпрос, като е приел, че това, което е съществено за осигуряване на правото на справедлив процес на обвиняемия, е независимостта на съда.

23-24. С оглед на изложеното Съдът стига до заключение, че повдигнатите в настоящото искане за съвещателно мнение въпроси – по своето естество, степен на новост и/или сложност или по други съображения – не се отнасят до проблем, по който запитващият съд би имал нужда от напътствия, предоставени от Съда чрез произнасянето на такова мнение, за да е в състояние да осигури зачитане на правата по Конвенцията при решаване на делото, с което е сезиран. При тези обстоятелства Съдът намира, че искането не отговаря на поставените от чл. 1 от Протокол № 16 условия и решава да не го приеме.

• РЕШЕНИЯ НА СЪДА НА ЕС

Член 5, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 261/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 11 февруари 2004 г. относно създаване на общи правила за обезщетяване и помощ на пътниците при отказан достъп на борда и отмяна или

голямо закъснение на полети, и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 295/91, трябва да се тълкува в смисъл, че стачно движение, започнало по призив на синдикална организация на персонала на опериращ въздушен превозвач в съответствие с предвидените в националното законодателство условия, по-специално с изисквания в него срок за предизвестие, което има за цел да се предявят исканията на работниците на този въздушен

превозвач, и последвано от категория персонал, необходим за осъществяване на полет, не попада в обхвата на понятието „извънредно обстоятелство“ по смисъла на тази разпоредба.

Решение на СЕС по дело [C-28/20](#)

Фондация „Български адвокати за правата на човека“

**Гр. София 1000
Ул. „Гурко“ № 49, вх. А, ет. 3
Тел./Факс. : 02/980 39 67**

e-mail: hrlawyer@blhr.org

www.blhr.org

Редактор на броя *София Разбойникова*

Подбор на решенията на ЕСПЧ *София Разбойникова*

За изготвянето на броя допринесоха и *Анна Гаврилова-Анчева, Стоян Мадин, Пламен Стефанов, Никола Огнянов, Васил Панайотов.*

Е-mail за връзка: hrlawyer@blhr.org

© Всички права запазени

Публикуваният текст не обвързва Европейския съд по правата на човека, Съвета на Европа или Съда на Европейския съюз.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на фонд „Активни граждани България“ по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Фондация „Български адвокати за правата на човека“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на фонд „Активни граждани България“.